

DE HEERIAAN

Contactblad van de Congregatie Dochters van Maria en Joseph
Zusters van de Choorstraat

JAARGANG 45
VOORJAAR 2016

1

- Ode aan (Sint) Jozef(oord)
- Jheronimus Bosch 500ste sterfdag
- Muren

IN
MINI
BUS
CHARI
TAS

“Ons gemeenschap-zijn zal vooral tot uitdrukking komen in ons biddend samenzijn bij de Heer. Ieder van ons zal naar eigen kunnen bijdragen tot het gemeenschapsgebed dat wij in de morgen en de avond verrichten”.

Bron: Constitutiën nr. 31

Voorwoord	4
Indonesië	
• <i>Kenalan: Zuster Stanisla</i>	5
• <i>“Als we niet samenwerken, bereiken we niets”</i>	10
Vroeger – Nu	
• <i>Algemene Oversten DMJ – Constantia van Meerwijk</i>	14
• <i>Ramen van de kapel - deel 5 van 8</i>	18
• <i>Ode aan (Sint) Jozef(oord)</i>	23
Actualiteiten	
• <i>Vrouwen in beweging</i>	26
• <i>Jaar van Barmhartigheid – deel 1 van 2</i>	29
• <i>Jheronimus Bosch – 500ste sterfdag</i>	32
• <i>In gemeenschap bij de Vuurhaard</i>	36
Gedachtegang van Zuster Tine	3
• <i>Op reis naar de toekomst</i>	40
Iconen	
• <i>De conceptie van Anna</i>	42
Column van Zuster Lisette	
• <i>Muren</i>	44
Loslaten & Opbouwen	
• <i>Religieuzen in Nederland anno nu – Zuster Corrie en het vakantiehuis</i>	46
In Memoriam	
• <i>Zuster Andrea Wichers Schreur</i>	48
Agenda	50
Colofon	51

Voorwoord

De eerste Heeriaan van het jaar 2016 ligt hier voor u. Over twee weken begint de zomertijd en gaat de klok weer vooruit en worden de avonden aanzienlijk langer. Dat gaat tegelijk op met een explosie van groei in de natuur.

Met het voorjaar en de zomer in het vooruitzicht, is het de meest hoopvolle tijd van het jaar.

Voor een hoop mensen in de wereld echter is het moeilijk om hoopvol naar de toekomst te kijken, omdat zij in een hopeloze situatie verkeren. Des te belangrijker is het voor ons om hen daarbij te steunen, door hulp te bieden, door voor hen op te komen en te handelen.

Enkele artikelen in dit nummer gaan over handelen. De handen ineens slaan en diezelfde handen vervolgens uit de mouwen steken, zodat er voor hen wat hoop aan de horizon gloort.

Ik wens u, namens de hele redactie, veel mooie momenten met deze Heeriaan.

Brigitte Lutters
Redactie Heeriaan

KENALAN (*Een bekende*)

Elk kwartaal een kennismaking met één van onze Indonesische Zusters, deze keer:

Zuster Stanisla Kurniasih

Biodata (Personalia)

Zuster Stanisla, geboren als Stanisla Kurniasih op 13 november 1972 in Semarang op Midden-Java als het oudste kind (en enige meisje) van drie. De nu 43-jarige Zuster Stanisla deed haar eeuwige geloften op 7 juli 2001.

5

Een eerste kennismaking

Mijn vader heet Matteüs Suwarno, mijn moeder was Caecilia Hartati.

Mijn vader is nu 64 jaar en werkt als chauffeur bij een bedrijf. Mijn moeder is tien jaar geleden op 52-jarige leeftijd overleden aan een ziekte. Sinds die tijd woont mijn vader alleen. Onder mij kwamen twee broers. De broer direct onder mij is twintig jaar geleden verongelukt, hij was toen 22 jaar. Mijn jongste broer woont ook in Semarang. Hij is getrouwd, werkt als zelfstandige en heeft twee dochters en twee zonen.

Na mijn middelbare school, heb ik in Yogyakarta Engels gestudeerd. Daarnaast heb ik diverse cursussen en opleidingen gevolgd op het gebied van onderwijs aan dove en doofblinde kinderen en ook op het terrein van de ouderenzorg. En niet te vergeten, een cursus Nederlands!

Na lang werkzaam te zijn geweest voor dove en doofblinde kinderen, werk ik sinds de zomer van 2015 in ons bejaardenhuis in Banuymas. Daar houd ik de mensen gezelschap, doe boodschappen, help in de keuken en bereid de eucharistievieringen voor (drie maal per week). Ik ben ook actief in de parochie in Banyumas.

Een nadere kennismaking

Wat was uw eerste kennismaking met de Zusters PMY en op welk moment besloot u zelf te kiezen voor PMY? Beschrijf de situatie en wat u erbij voelde.

Zuster Bernadette gaf Engels op mijn middelbare school. Zij gaf goed les en vertelde ook vaak over de dove kinderen in Wonosobo. Toen ik bij het vak Godsdienst moest schrijven over een activiteit, dacht ik meteen aan de dove kinderen waarover Zuster Bernadette had gesproken. Ik belde met de gemeenschap in Semarang en samen met een vriendin die >

ook geïnteresseerd was in het kloosterleven vertrokken we, onder escorte van Zuster Ien, (Zuster Veronica Indrawati) naar Wonosobo. Op die zondag in Wonosobo maakte ik voor het eerst kennis met de dove kinderen. Ik was diep ontroerd en besloot toen om me in te gaan zetten voor deze kinderen. Na de middelbare school vertrok ik wederom naar Wonosobo. Nu om er postulant te worden.

Hoe werd er in uw omgeving (ouders, broers, zussen, vrienden) gereageerd toen u ze vertelde dat u het klooster in wilde?

Mijn moeder was erop tegen en eigenlijk teleurgesteld dat haar enige dochter deze keuze maakte. Dat heeft ook met de cultuur te maken. In Indonesië wordt de dochter geacht, vooral de oudste en enige, naar de ouders om te kijken. Mijn vader kon zich wel vinden in mijn keuze. Mijn broers zeiden niets en er werd ook wisselend over gedacht door mijn vrienden. Maar mij gesteund wetende door mijn vader en ook de parochiepastoor (zij het dat deze liever had gezien dat ik bij een klooster tegenover de parochie intrad) heb ik mijn wens doorgezet. De pastoor enigszins verbouwereerd achterlatend.

Geef een schets van uzelf met vijf positieve punten en vijf aandachtspunten.

Vijf positieve eigenschappen:

1. Geduld is voor mij een leerproces van zelfontwikkeling, om beter met anderen en nieuwe situaties om te gaan.
2. Ik kan gemakkelijk andermans fouten vergeven; ik koester geen wrok.
3. Ik gehoorzaam mijn superieuren, kom gezamenlijke afspraken na en voer beslissingen uit, zelfs als een beslissing nadelig is voor mij, dan nog probeer ik gehoorzaam te blijven.
4. Ik ben iemand die bezorgd is voor anderen en hun situaties.
5. Ik ben ijverig en werk snel. Ik doe graag

huishoudelijke taken en kan orde scheppen.

Vijf aandachtspunten:

1. Ik toon te weinig dankbaarheid: dikwijls ben ik minder gelukkig met mijn persoonlijke situatie. Ik vraag mij af, wat wil God eigenlijk met mij?
2. Ik kan pijnlijke ervaringen niet gauw vergeten.
3. Ik ben kleingelovig en moet altijd aan God vragen om zijn wil te begrijpen.
4. Ik heb moeite met het aanvaarden van mijn persoonlijke levensrealiteit.
5. Ik besef dat ik te weinig tijd voor God heb. Als ik druk en te moe ben, geef ik God te weinig tijd.

Is het ook wel eens moeilijk om een zuster te zijn en te leven in gemeenschap? En wat is de kracht volgens u van het leven in gemeenschap? Wat betekent voor u een leven in het teken van geloof en spiritualiteit?

Als religieuze in een gemeenschap ondervind ik natuurlijk wel problemen. Soms lijkt het of de liefde in de gemeenschap zoek is. Dat is in strijd met de spiritualiteit van PMY, namelijk *In Omnibus Caritas* – in alles de liefde. Wat ik ervaar zijn ruzies, tegenstrijdigheden, achterdocht, jaloezie, enzovoorts. Dingen die niet stroken met liefde. En het gevoel dat alles wat ik doe verkeerd is.

Gods barmhartigheid is voor mij de kracht om me staande te houden in de gemeenschap, immers, God is liefde. Het leven van Jezus geeft mij de kracht om toch de liefde te blijven uitdragen, zelfs als het moeilijk is en het niet wordt gewaardeerd.

Niets in deze wereld is perfect, maar dat geeft mij juist de moed om door te gaan met het uitdragen van liefde. In familiekringen kennen wij onenigheden en ruzies, en helaas ook bij ons zusters, met hun verschillende achtergronden. Jezus heeft ons bijeenge-

bracht, wij kunnen niet zelf bepalen met wie wij in het klooster willen samenleven. Het klooster is de plaats waar ons geloof in Christus - die ons lief heeft - wordt geijkt. Ondanks alle problemen, moeten wij ons staande weten te houden in het gemeenschappelijk leven. Ondanks alles, blijf ik in de liefde geloven, omdat Jezus de bron is van liefde. Wij zijn door Jezus zelf bijeen geroepen tot het leven in een gemeenschap met alle lief en leed. Door Gods initiatief wordt ons leven geleid door personen die ons leven verder mede bepalen. Het is niet dankzij mijn eigen inzet en kracht dat ik het in een gemeenschap kan volhouden. Dat God mij sterkt en vele mensen mij steunen in hun gebeden, geeft mij de kracht om het vol te houden. Leren van sterke punten van medezusters vergroot mijn spirituele rijkdom, en het accepteren van hun zwakheden leert mij nederig te blijven.

Wat is uw mooiste ervaring in uw werk ooit? En wat uw moeilijkste?

Mijn mooiste ervaring was het leven met de blinde en dove kinderen op het Helen Keller Instituut in Yogyakarta. Op een avond baden we gezamenlijk een rozenhoedje onder een mango-boom, toen één van de kinderen bad: "Heer Jezus, ik wil Zuster Stanisla graag zien!" Ik schrok en was zeer ontroerd. Lia, die totaal blind was en een laag IQ had, wilde mij graag zien! Daardoor ontstond er ook in mij het verlangen om Jezus in persoon te zien. Deze bijzondere ervaring leerde mij dankbaar te zijn voor alles wat mij werd gegeven.

Moeilijker vind ik het om te wennen aan veranderingen in mijn taken. Vanaf mijn tijd als junior, tot voor kort, heb ik gewerkt met gehandicapte kinderen. Sinds de zomer van 2015 werk ik met bejaarden. En ook al heb ik een eenjarige opleiding in de geriatrie ge-

Een bewoonster van het bejaardenhuis

had, het is een hele omschakeling, ook voor mijn hart. De realiteit die ook inhoudt, Gods wil aanvaarden, valt mij soms toch zwaar. Mijn beperkingen, mijn fysieke krachten en gevorderde leeftijd zijn allemaal zaken die meespelen. Het vraagt ook meer van mijn aanpassingsvermogen om weer helemaal opnieuw te moeten beginnen.

In welk opzicht bent u veranderd/gegroeid sinds u ingetreden bent?

- Ik ben gegroeid in spirituele zaken: het religieuze leven legt de nadruk op onze persoonlijke relatie tot God de Vader, en dit wordt dan onze levensprioriteit. Ingaan op de vraag om als religieuze meer verdieping te zoeken in spiritualiteit, versterkt ook mijn geloof in Jezus.
- Het leven in een gemeenschap vergroot mijn zorgzaamheid en betrokkenheid naar anderen toe.

Bejaardenhuis in Banyumas

- In het kloosterleven ervaar ik mooie, maar ook teleurstellende en pijnlijke dingen. Maar ze verrijken en reinigen mij wel.
- Leven en omgaan met gehandicapte kinderen heeft natuurlijk ook mijn eigen leven beïnvloed. Op academisch niveau heb ik bredere kennis en inzicht in zaken gekregen en op spiritueel niveau zijn mijn persoonlijkheid en geloof in God ontwikkeld en versterkt.
- Als zuster heb ik een ontwikkeling door-gemaakt op sociaal gebied. Ik heb met vele mensen te maken, zowel formeel als informeel, in kerkelijke en maatschappelijke kringen en met autoriteiten.
- Fysieke of psychische ziektes hebben een grote invloed op iemands leven. Ik heb

geleerd hiermee te leven en kan meer begrip tonen voor zieke medezusters.

- Ik stel mijn hoop op God alleen en niet op mensen. Buiten God heb ik niets om mijzelf te roemen.

Als u de nieuwe meisjes in het noviciaat een raad zou mogen geven, wat zou dat zijn?

Wees lief voor iedereen, want liefde is God en God is liefde.

Tenslotte

Bidden wij om Gods genade opdat wij, zusters PMY, de liefde kunnen verkondigen aan iedereen. <

Ter gelegenheid van het afscheid van de Stichting Religieuzen Tegen Vrouwenhandel (SRTV) is er een boekje uitgebracht, getiteld 'Met de ogen van het hart'. Daarin staan verhalen van en interviews met zusters over mensenhandel. Yvonne van de Kar sprak met Zuster Antonie Ardatin.

door Yvonne van de Kar (gepubliceerd met instemming van de auteur)

“Als we niet samenwerken, bereiken we niets”

10

“Ik ben een mens van de praktijk”, zegt de kleine en doortastende Indonesische Zuster Antonie Ardatin. We spreken elkaar in het klooster van de Congregatie Dochters van Maria en Joseph (*Zusters van de Choorstraat*) in Den Bosch, waarvan ze Algemene Overste is. “De eerste twee meisjes die we opvingen zal ik nooit vergeten. We werden gebeld door Rifka Annisa, een bekend crisiscentrum voor vrouwen op Java. Er waren twee jonge meisjes van 15-16 jaar die door hen niet opgevangen konden worden. Twee hoopjes ellende waren het die bij ons in de gang stonden. Ze waren door hun moeders verkocht om in Maleisië te trouwen met een moslim

man. De meisjes zaten al op de boot met een grote groep andere vrouwen, maar zelfs die vonden het niet goed dat zulke jonge meisjes naar het buitenland werden gebracht om te trouwen. Ze hielpen hen te ontsnappen van de boot. Rondwalend in de haven, kwamen ze bij een pastorie waar ze hulp dachten te kunnen vinden. Nog maar nauwelijks in het crisiscentrum, ging hun telefoon al. De tussenpersoon, zeg maar handelaar, wilde weten waar ze waren. Ze waren doodsbang. Daarom wilde de vrouwenopvang weten of wij deze meisjes een veilige plek konden bieden. We gaven hen een nieuw telefoonkaartje, andere kleren en ze begonnen aan een nieuw leven.”

De ogen geopend

Van beroep is Zuster Antonie Ardatin eigenlijk lerares. Ze werkte 30 jaar in een school voor dove meisjes in Wonosobo, op Midden-Java. Tegelijk bezocht ze ook arme boerenfamilies in de kampongs in de buurt. “Iedereen om ons heen was moslim, daar heb ik veel geleerd”, zegt ze. “Ik gaf er cursussen aan de lokale bevolking over gelijkwaardigheid tussen mannen en vrouwen. We spraken er over het opzetten van verenigingen en over rechten en rechtvaardigheid. Arme boeren in Indonesië hebben vaak weinig rechten en vrouwen nog veel minder. In die gemeenschappen is het niet gebruikelijk dat vrouwen meepraten of beslissingen nemen. Vrouwen hebben vaak ook geen zitting in de dorpsraad. Ik ging zowel met de mannen als met de vrouwen om. Ik was de overste van het huis en daarom vond het hoofd van de kampong dat ik ook mee mocht komen vergaderen. Ik was er de enige vrouw en daarbij ook nog de enige katholiek. Er werd vooral vergaderd over gewassen, zaden en irrigatie, waar ik intussen heel wat over weet. Ik was een geaccepteerd lid van de vergadering en kon het daar opnemen voor de vrouwen. ’s Avonds na het islamitisch avondgebed ging ik ook regelmatig op bezoek bij burens. Op de veranda praten hele families met elkaar en het hele leven wordt er doorgenomen. Daar hoorde ik voor het eerst over mensen die naar het buitenland gaan om te werken en over meisjes die naar het buitenland gestuurd worden om te trouwen. En alleen met de vrouwen, hoorde ik er ook de verhalen over geweld in huis. Ja, mijn ogen zijn open gegaan daar”.

Klein stemmetje

In diezelfde tijd kwam van de UISG¹ in Rome de oproep naar buiten om als zusters de strijd tegen de mensenhandel en de uitbuiting van vrouwen aan te pakken.

Zuster Antonie was direct geïnteresseerd. Ze kaartte het aan in de IPSI, de Conferentie van Vrouwelijke Indonesische Oversten en die vaardigden haar direct af naar de UISG-conferentie over mensenhandel die in 2005 voor en door religieuzen werd georganiseerd in de Filippijnen. Ze was de enige Indonesische zuster tussen vele anderen uit onder meer de Filippijnen, Korea, Japan, Maleisië en Australië. Aan het einde van die week werd een netwerk voor Azië en Oceanië opgericht. Alle deelnemers kregen huiswerk mee: na twee jaar zou iedereen in een vervolgconferentie komen vertellen wat er in hun land bereikt was.

Indonesisch netwerk

“Terug thuis nam ik direct contact op met een zuster van de congregatie van de Goede Herder en samen gingen we aan de slag. Als een klein stemmetje in ons heel grote land Indonesië. Het werd mijn uitdaging om mensen duidelijk te maken dat mensenhandel een reëel probleem was, ook in Indonesië. Het onderwerp paste prima in mijn werk met vrouwen, ik had immers geleerd dat bijna 90% van de slachtoffers van mensenhandel vrouwen zijn. Bij de religieuzen was het behoorlijk moeilijk om hen te overtuigen van de ernst van de zaak. Veel religieuzen konden niet begrijpen dat deze vrouwen niet door hun eigen schuld in deze situatie waren beland. Ik heb hun uitgelegd dat die vrouwen worden misleid en gedwongen om te werken in de prostitutie. Het was belangrijk dat de zusters begrepen dat het niet de schuld van die vrouwen was en dat wij hen niet mogen veroordelen”.

Met alleen een laptop

De kardinaal van Jakarta die ze goed kende, omdat ze uit dezelfde stad kwamen, stond erachter en zo groeide langzaam, via mond-tot-mondreclame, de strijd van religieuzen tegen vrouwenhandel in Indonesië. Binnen de IPSI richtte Zuster Antonie een kleine commissie op met vrouwenhandel als werkveld. Zusters van vier verschillende congregaties namen eraan deel: naast de Dochters van Maria en Joseph, Zusters van de Goede Herder, van Vincentius en van de Heilige Geest. Ze besloten een netwerk te vormen waarin ze slachtoffers konden opvangen, elkaar konden informeren en van waaruit ze voorlichting konden geven; allemaal op Java.

“We hielpen elkaar. We gingen workshops van een dag organiseren waar grote groepen jonge zusters naar toe kwamen. We betrokken ook het IOM, de Internationale Organisatie voor Migranten, en de lokale politie erbij. Als het mogelijk was, probeerden we het contact tussen de slachtoffers en hun families te herstellen, maar dat was soms erg moeilijk, zeker als de ouders een rol hebben gespeeld en hun dochter min of meer hebben verhandeld”.

Zuster Antonie coördineert het werk. “We begonnen gewoon, met een laptop. Eerst dachten we dat we een kantoor nodig hadden. Toen besloten we dat alleen een laptop genoeg was om met elkaar te communiceren en dat een kantoor in een gebouw alleen maar geld kostte. Diezelfde beslissing namen we ook voor het opvangen van slachtoffers. We wilden geen opvanghuis, we vonden dat we de meisjes het beste konden opvangen in onze eigen gemeenschappen. Daar kunnen ze meeleven en meedoen in de grote groep. Als ze dat willen, kunnen ze bijvoorbeeld meehelpen in de keuken of in het internaat. Er is altijd wel een plekje voor één of twee meisjes in een groep jonge zusters. Ze kunnen er

met iemand praten en ze vinden een plek die veilig is voor hen. En wij hoeven geen enorm bedrag bij elkaar te sprokkelen voor een gebouw dat onderhouden moet worden en waar ook weer medewerkers voor nodig zijn”. Een manier van opvang die sterk doet denken aan de manier waarop zusters in Nederland vrouwen opvingen in de jaren tachtig.

Samenwerking

In 2007 waren ze zover, dat er een bijeenkomst over vrouwenhandel op Sumatra georganiseerd kon worden. Van Mensen met een Missie in Nederland kregen ze geld hiervoor. Ze werkten met de daar aanwezige congregaties, met de politie en de lokale kerk. Het was een aanloop naar een nog grotere conferentie in 2013. Hiervoor werden congregaties uit alle delen van Indonesië uitgenodigd en afgevaardigden van de bisdommen uit de hele archipel. Het was een erg geslaagde conferentie. Het netwerk kreeg werkelijk een landelijke impuls. “En dat is echt bijzonder”, zegt Zuster Antonie. “Het is, in een zo groot en divers land als Indonesië, niet makkelijk om iets gezamenlijks te doen. Maar voor dit onderwerp kwamen religieuzen, bisdommen en kerken samen. Echt bijzonder!”

Nu ze voorlopig in Nederland aan de slag moet, heeft een andere zuster haar werk overgenomen. Zuster Antonie geeft nu nieuws en berichten over mensenhandel hier door aan het netwerk daar. “Het is voor mij erg belangrijk dat we samenwerken. Binnen onze congregatie, met andere congregaties, in ons land en met andere landen. Mensenhandel is een internationaal probleem, als we niet samenwerken, bereiken we niets”. <

¹ De Unione Internazionale delle Superiore Generali (UISG) is een wereldwijde organisatie van generale oversten van vrouwelijke, apostolische religieuzen.

Illustratie gemaakt door Zuster Lidwina Foolen (SFIC)

Algemene Oversten DMJ - deel 5

Constantia van Meerwijk – 1874 - 1888

Op 7 juli 2015 bestond de Congregatie DMJ 195 jaar. In die jaren zijn er 16 Algemene Oversten geweest. Van Anna Catharina van Hees in 1820 tot aan Zuster Antonie nu. (sinds 2013) In deze serie besteden we aandacht aan de Algemene Oversten die de Congregatie gekend heeft in bijna twee eeuwen DMJ.

door Zuster Veronie Franken

Biografie

Zuster Constantia van Meerwijk werd als Maria Louisa van Meerwijk op 15 juli 1829 in Moordrecht geboren en was de dochter van Hermanus van Meerwijk en Maria Theresia Cuypers.

Op 6 januari 1856 trad zij in bij de Congregatie DMJ en deed haar Professie twee jaar later, op 13 januari 1858.

Zij was veertien jaar werkzaam in Doesburg en sedert de dood van Moeder Rosalia, lid van het Hoofdbestuur der Congregatie. Zij zette het werk dat haar voorgangster begonnen was, met ijver voort en bracht de administratie en het beheer van de tijdelijke zaken op orde.

Zij was de laatste overste, onder wie de activiteit van de Congregatie zich hoofdzakelijk beperkte tot de zorg voor oude vrouwen en kinderen. Zusters laten studeren voor een examen, vond zij een noodzakelijk kwaad, dat de geest van gebed en ingetogenheid in gevaar bracht.

Maar de nood der tijden zou weldra andere activiteiten in het leven roepen waarvoor Pastoor Heeren tijdens zijn laatste levensjaren nog het zijne had bijgedragen door de zusters zelf voor examens op te leiden. En al tijdens het bestuur van Zuster Constan-

tia, toen de afdeling Beverwijk was opgericht, werd de behoefte aan zusters met een erkende opleiding steeds groter.

Het begin van Afdeling Beverwijk

In augustus 1875 werd door Balthassar de Groot, deken en kanunnik, gevraagd of de Congregatie genegen zou zijn zusters naar Beverwijk te zenden om daar een bewaar-, naai- en breischool op te richten.

Het Bestuur zou graag een afdeling in Noord-Holland willen bezitten, maar dacht niet genoeg zusters beschikbaar te hebben.

Na een lange briefwisseling met De Groot én Monseigneur Wilmer, (de bisschop van Haarlem en vroegere vriend van pastoor Heeren), werd besloten de Afdeling Beverwijk aan te nemen.

Op 15 augustus 1876 werd het contract getekend en op 30 november 1876 werd het nieuwe Gesticht door vijf zusters betrokken en een week later begonnen ze met de scholen.

Het vervolg van Afdeling Beverwijk

De behoefte aan Lager Onderwijs werd steeds groter en het gevaar lag op de loer dat de Congregatie de afdeling Beverwijk zou moeten opgeven. Er werden één hoofd en drie hulponderwijzeressen gevraagd. Maar

Het Sint Antonius gesticht in Beverwijk omstreeks 1910

die zusters waren op andere afdelingen hard nodig.

In de kronieken lezen we: “Van alle Huizen/ Afdelingen die de Congregatie bezat, was er niet één, waar de zusters hoger geacht werden dan te Beverwijk. Waar zij zegenrijker werkten en waar de goede eenvoudige kloostergeest beter heerste. Het was jammer het zo ver te laten komen. Van de andere kant waren de bezwaren even sterk. De onderwijzeressen waren zo weinig in voorraad.

Zou de Congregatie in de behoefte van Beverwijk kunnen blijven voorzien?”

Zuster Constantia, de Algemene Overste, wilde alléén geen beslissing nemen en schreef een rondzendbrief aan al de Huizen.

Zij verlangde dat: na een driedaagse oefening van gebeden en verstervingen de Overste van elk huis de daar aanwezige oudste zusters zou raadplegen en haar schriftelijk de resultaten van dit beraad zou meedelen.

Alle afdelingen, op een enkele na, die weifelend was in haar antwoord, spoorden de Congregatie aan onderwijzeressen te zenden en Beverwijk te behouden.

Hiermee nog niet tevreden, riep de Algemene Overste in een buitengewone vergadering alle stemgerechtigde zusters van het Moederhuis bijeen. Ook hier waren allen, op één stem na, er vóór om de verlangens van Beverwijk te bevredigen en het onderwijs te beginnen, hoeveel zorgen de toekomst ook zou brengen.

Uiteindelijk werd besloten: één hoofd, één hulponderwijzeres en twee zusters naar Beverwijk te zenden, die de akten voor handwerken en schrijven hadden. Men vond dat deze vakken ook hier ingezet konden worden.

Het was een goede beslissing. Het werk werd steeds uitgebreider, ook met bejaardenzorg, verpleging en weeskinderen.

De laatste zuster vertrok in 1996 uit Beverwijk. De Congregatie was er uiteindelijk 120 jaar werkzaam geweest.

Bijzondere gebeurtenissen:

Watersnood

Regelmatig trad de Maas in die tijd buiten haar oevers en zorgde ervoor dat 's-Hertogenbosch (deels althans) onderliep.

In 1876 deelde het Moederhuis ook in de ellende van de watersnood. In maart van dat jaar steeg het water in de stad tot een schrikwekkende hoogte. De voorbouw van het Gesticht en ook de kapel kwamen onder water; het stond een halve meter hoog op de binnenplaats.

Een gravure van de overstroming in Den Bosch in 1860 (Parade-Peperstraat)

16

Met behulp van hoge stellingen kwam men van de achterbouw in de sacristie. De eerste dagen las de Hoogerwaardse Heer Vicaris de H. Mis in de kapel, terwijl de zusters op het koor zaten. De communiebank was tegen de trappen van het altaar geplaatst en de zusters moesten door de sacristie gaan, om bij de communiebank te komen.

Op 18 maart dreigde het water in de sacristie te zullen komen. Daarom werd er op het koor een altaar opgesteld en daar werd op 19 en 20 maart de H. Mis gelezen.

In het jaar 1880 was het weer raak maar het water kwam niet zo hoog als in 1876.

De doorbraak in Nieuwkuijk verlost de stad van het overvloedige water.

Het zou niet voor het laatst zijn dat de Bosschenaren natte voeten kregen.

Montfoort

Voordat de Zusters van de Choorstraat in 1887 in Montfoort begonnen, waren de Franciscanessen van Roosendaal 40 jaar in deze plaats geweest. Toen zij wilden vertrekken wendde pastoor W.C. Holland zich tot onze

Algemene Overste. Hij kende de congregatie vanuit Doesburg. De Franciscanessen hadden een pensionaat en scholen.

Op 14 november 1887 kwamen de eerste Zusters DMJ aan. Van een deftig jongedamespensionaat lezen we niets meer in de kronieken, wel dat het werk later uitgebreid werd met de verzorging van oude mannen en vrouwen en er verpleging mogelijk werd in het Gasthuis.

De Zusters van de Choorstraat hebben er prachtig werk verricht.

Het oude huis in Montfoort omstreeks 1910

De laatste twee zusters verlieten het gebouw op 1 januari 1984 en gingen in een gewoon huis, er schuin tegenover, wonen. Zij hebben nog lang vrijwilligerswerk gedaan, onder andere als kosteres in de kapel.

Op 15 december 1997 vertrokken ook zij naar Sint Jozefoord te Nuland.

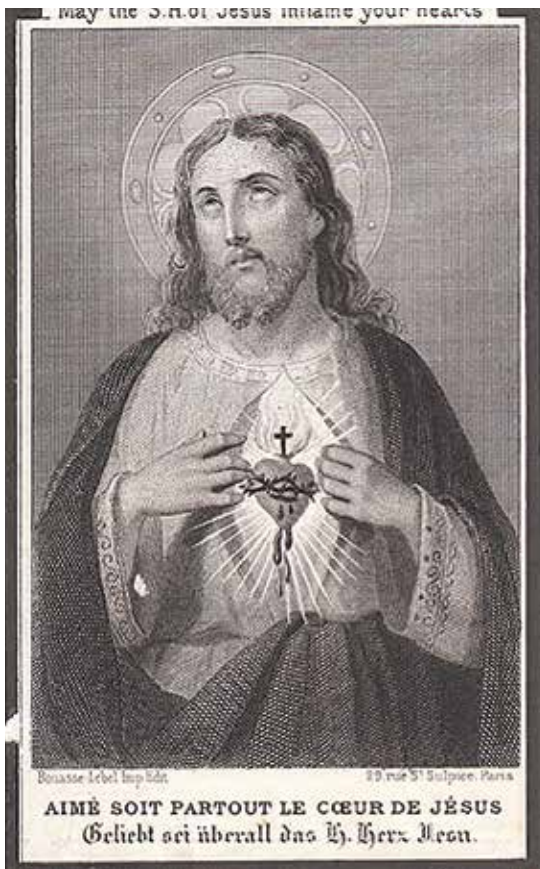
Op 24 november 1888 leed de Congregatie een groot verlies.

De Algemene Overste Constantia van Meerwijk leed al lang aan een hartkwaal en vooral in haar twee laatste levensjaren werd zij door hevige benauwdheden gekweld. Omdat zij een slechte nacht had gehad, was zij wat later

opgestaan en om half negen naar de Sint Jan gegaan. Onder de H. Mis, na de Consecratie viel zij plotseling bewusteloos op de grond.

In de sacristie werd haar het H. Oliesel toegediend, waarna zij onmiddellijk overleed.

Zij heeft in de veertien jaar dat zij Algemene Overste was, veel goeds in de Congregatie tot stand gebracht, in het bijzonder op het gebied van de administratie en het beheer der tijdelijke zaken. Niet alleen door de zusters, maar ook door de mensen uit de stad werd haar dood betreurd. <

✠

Bid voor de ziel van zaligrr
Zuster
MARIA CONSTANCIA,
geboren
Maria Louisa van Meerwijk,
ALGEMEENE OVERSTE
van de Congregatie der Zusters van Liefde
Dochters van MARIA en JOSEPH te 's Bosch.

Geboren te Moordrecht 15 Juli 1829
De Congregatie ingetreden . . . 6 Jan. 1856
Tot Algemeene Overste verkozen 9 Maart 1874
Overleden in de St. Janskerk. 24 Nov. 1888

Het heeft God behaagd onze Congregatie wees te maken.

Al wat God doet, doet Hij voor ons welzijn. Bijgevolg moeten wij hopen, dat ook dit verlies ons heilzaam zal wezen, omdat het van God komt. Het verlies is groot, maar Gods aanbiddelijke wijsheid zal het wel ten onzen voordeele weten te keeren op eene wijze, die ons nu onbekend is, maar die gij eenmaal zult zien.

De Congregatie zal bestaan, zoolang daarin de liefde zal heerschen. Draagt elkanders lasten, en God zal zijn verblijf bij U vestigen.

(H. Vinc. à Paulo.)

Ik smee U in den Heer, mijne kinderen, dat gij de oorspronkelijke regelen en Constitutie der Congregatie zoo volkomen mogelijk onderhoudt.

(H. Teresia.)

Eerwaarde Moeder, Zie, gij hebt velen onderricht en vermoeide krachten versterkt: uwe woorden hebben de wankelmoedigen staande gehouden en kleinmoedigen hebt gij opgewekt.

(Job. IV. 3. 4.)

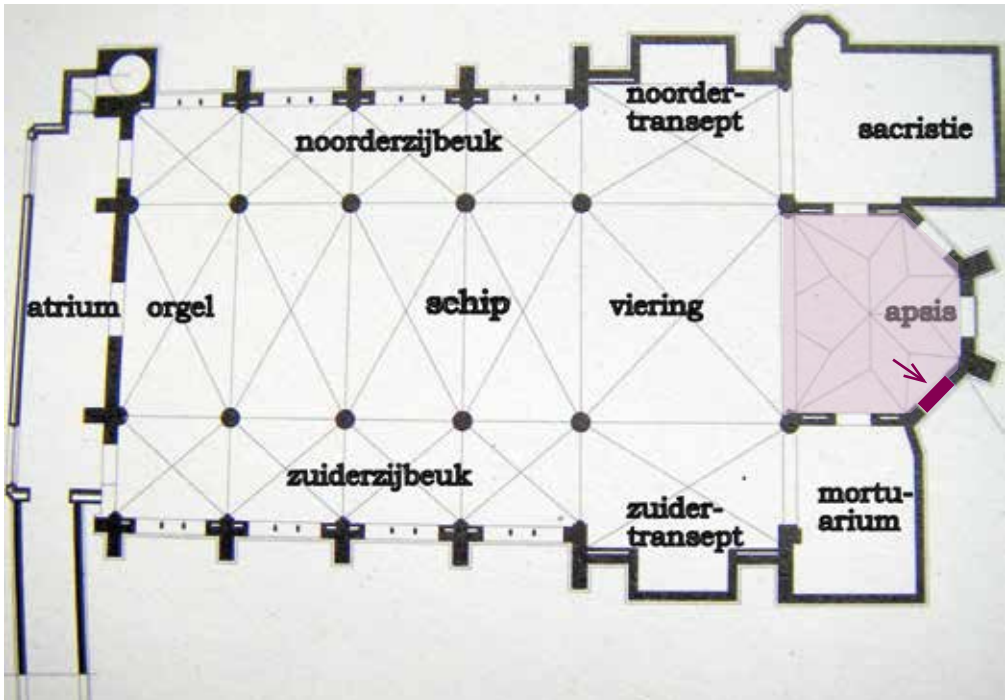
Het zal U vergolden worden in de verrijzenis der rechtvaardigen.

(Luc. XIV. 14.)

Ramen van de kapel deel 5 van 8

Joannes-Baptist Lambert Simon (1909-1987), glazenier, ontwierp in 1962 de ramen van de kapel. Hij verdiepte zich hiervoor in Bijbelse teksten. Kunsthistoricus en priester dr. Gerard A. Wellen uit Utrecht adviseerde hem hierbij. We kunnen geen van beiden nog spreken over hun ideeën, ze zijn overleden. De firma Lelieveld uit 's-Hertogenbosch, die de ramen maakte, bezit geen correspondentie, en de Congregatie DMJ evenmin. We zoeken zelf naar de teksten waarop de voorstellingen in de gebrandschilderde ramen gebaseerd moeten zijn. Deze keer komt het derde smalle, hoge venster in de apsis aan de orde. Ook hier wordt een bekend thema uit het Oude Testament afgebeeld, het verbond tussen God en mens.

door Ton Vogel

Abram

Het venster bestaat uit twee lancetten die zich van onder naar boven over ruim 7 meter uitstrekken, tot aan de oculus met vijf lobben. Het raam brengt ons bij een verhaal over aartsvader Abram, die rond 1800 jaar voor Christus leefde. De HEER sloot ook met hem een verbond, zoals met Noach in vroeger tijden. In de verhalen, gebaseerd op oude overleveringen, wordt Abram ten voorbeeld gesteld aan het Godsvolk. Abram leidde, in de ogen van de HEER, een godvruchtig leven. Hij was leider van een grote volksstam. Tijdens zijn voortdurende zwerftochten, moest hij steeds strijd voeren met andere nomaden om goede gronden voor zijn vee in bezit te krijgen.

De verhalen over Abram, wel 15 hoofdstukken in het boek Genesis, bieden de kunstenaar een ruime keuze. Zoals het volgende verhaal: Abram krijgt de opdracht van God, de HEER, om vanuit Ur, aan de benedenloop van de rivier de Eufraat, weg te trekken naar Kanaän (het huidige Israël aan de rivier de Jordaan), om dit land in bezit te nemen. Een voetreis van tweeduizend kilometer. (Genesis 12). Neef Lot gaat met hem mee. Samen leiden ze twee talrijke families, met knechten en grote kudden vee. Abram komt na een jarenlange trektocht aan bij de eik van More, bij het plaatsje Sichem en slaat zijn tenten op bij Bethel. Hij bouwt er een altaar voor de HEER, en dankt Hem. Dit tafereel wordt in het raam zeker niet afgebeeld.

Sarai

Een ander verhaal gaat over Abrams mooie vrouw Sarai. Abram en Sarai zijn getrouwd binnen de familie. Endogamie, zoals dit gebruik genoemd wordt door antropologen, is normaal in de aartsvaderfamilie. De volksstam van Abram moet, vanwege een hongersnood in Kanaän, naar Egypte vluchten waar

>

Foto: Tom Croes

voedsel in overvloed is. Dat wordt in Genesis 12, 11-13 zo beschreven:

‘Toen Abram op het punt stond Egypte binnen te trekken, zei hij tegen zijn vrouw Sarai: *‘Luister, ik weet heel goed dat jij een mooie vrouw bent. Als de Egyptenaren je zien, zullen ze denken: Dat is zijn vrouw en dan zullen ze jou in leven laten en mij zullen ze doden. Zeg daarom dat je mijn zuster bent, dan kom ik er dankzij jou misschien goed vanaf en loopt mijn leven geen gevaar.’ En wat gebeurt er? Vanwege háár wordt Abram met geschenken overladen: ‘schapen en geiten, runderen, ezels, slaven en slavinnen, ezellinnen en kamelen’.* De farao palmt de aantrekkelijke Sarai in, ze is immers ongetrouwd. Maar de HEER trof de farao en zijn hof met zware plagen om wat er gebeurd was met Sarai.

20

In Genesis 12, 18-20 gaat het verhaal door: *‘Toen ontbood de farao Abram. ‘Wat hebt u mij aangedaan!’ zei hij. ‘Waarom hebt u me niet verteld dat ze uw vrouw is? Waarom hebt u gezegd dat ze uw zuster is? Nu heb ik haar tot vrouw genomen. Hier is uw vrouw weer, neem haar mee en verdwijnt!’ En op bevel van de farao werd Abram, met zijn vrouw en al zijn bezittingen, onder geleide het land uit gebracht.’*

We onderbreken even ons relaas en maken een zijsprongetje. In onze taal kennen we de uitdrukking ‘Abrahammetje spelen’. Waar komt die zegswijze vandaan? In hoofdstuk 20 van Genesis – dus acht hoofdstukken verder – wordt verteld dat Abraham een tijdlang verbleef in Gerar. Daar kreeg de koning, Abimelech, al snel een oogje op de mooie Sara en hij liet haar overbrengen naar zijn paleis. Abraham had immers gezegd dat ze zijn zuster was. In een visioen kreeg Abimelech te horen dat hij gedood zou worden, als hij haar niet terug zou sturen naar Abraham. Inderdaad, het liep goed af. En Abraham verdedigde zich tegenover Abimelech op de volgende

Altaar met de gedeelde offerdieren

Foto: Marie Louise van Daele

manier: Sara was inderdaad de dochter van zijn vader, maar had een andere moeder, het was zijn halfzus.

‘Abrahammetje spelen’ betekent daarom: slechts de halve waarheid vertellen om problemen te voorkomen en zich uit moeilijkehe-

den te redden. Dit is nu al de tweede keer dat hij een zus met een halfzus verwacht ...

We keren terug naar de verbanning van Abram uit Egypte. Vanuit Egypte trekt hij, met zijn vrouw en zijn bezittingen, weer naar de Negev-woestijn. Lot gaat met hem mee. Via de Negev komen ze terecht in het gebied van de Jordaanvallei. En Abram bouwt een altaar voor de HEER, bij de eiken van Mamre, nabij Hebron. (Genesis hoofdstuk 12, 13). Ook dit verhaal over dit altaar zien we niet in het gebrandschilderd raam.

Abrams visioen

Nadat neef Lot gevangen is genomen door vijandige stammen, wordt hij door Abram bevrijd. Dan komt een geheimzinnige figuur Abram tegemoet. Het is de koning van Salem, Melchisedek, om met brood en wijn de zegen over Abram uit te spreken. (Genesis 14). In zijn brief aan de Hebréeën, uit 55 na Christus, verklaart Paulus van wie deze Melchisedek een voorafbeelding is. (Hebr. 7). Hij wordt vergeleken met de Zoon van God. Zijn naam betekent 'koning van de gerechtigheid'. Salem betekent vrede, shalom, en is ook de naam waaronder Jeruzalem bekend was. In een visioen belooft de HEER een talrijk nageslacht aan Abram in het land dat hij in bezit moet nemen. Als Abram daarover ernstig twijfelt, krijgt hij de volgende opdracht:

'Haal een driejarige koe' zei de HEER, 'een driejarige geit, een driejarige ram, een tortelduif en een gewone jonge duif.' Abram haalde al deze dieren, sneed ze middendoor en legde de twee helften van al deze dieren tegenover elkaar. Alleen de vogels sneed hij niet door. Er kwamen gieren op de kadavers af, maar Abram joeg ze weg.' (Gen. 15, 9-11).

Deze gedekte tafel zien we duidelijk afgebeeld in het raam. De geslachte dieren liggen

bijeen, in het bijzonder de duiven zijn duidelijk te herkennen. Maar ook de schapenkoppen, de ramshorens en de twee delen van de gespleten kop van de driejarige koe. Hierna volgt de tekst:

'Toen de zon op het punt stond onder te gaan, viel Abram in een diepe slaap. Opeens werd hij overweldigd door angst en diepe duisternis. Toen zei de HEER: 'Wees ervan doordrongen dat je nakomelingen als vreemdeling zullen wonen in een land dat niet van hen is en dat ze daar slaaf zullen zijn en onderdrukt zullen worden, vierhonderd jaar lang'. (Gen. 15, 12-14).

De voorstelling onder in het raam toont Abram in die diepe slaap, en niet op zacht dons! Wat er bóven zijn hoofd plaatsvindt? Hij lijkt er geen besef van te hebben. Wer- 21
velen er beelden van het visioen door zijn hoofd? Achter hem zien we enige grijze stenen, het lijken wel traptreden, zo kubistisch als ze gekapt zijn. Ze leiden van het altaar naar Abrams nachtleger ... >

Abram heeft een angstdroom

Foto: Marie Louise van Daele

Het verbond

We lezen verder: *‘Toen de zon ondergegaan was en het helemaal donker was geworden, was daar plotseling een oven waar rook uit kwam, en een brandende fakkel die tussen de dierhelften doorging. Die dag sloot de HEER een verbond met Abram. ‘Dit land’, zei hij, ‘geef ik aan jouw nakomelingen, van de rivier in Egypte tot aan de grote rivier, de Eufraat ...’ (Gen.15, 17-18).*

Nu weten we waarom de glazenier die zigzag-gende bliksemflits schilderde. In dit verhaal wordt God met een bliksemschicht uit een rokende oven aangeduid. Deze ‘brandende fakkel’ deelt de verzameling geslachteofferde dieren in tweeën. Het in tweeën gedeelde offer symboliseert de twee partijen die het contract sluiten. Is het een verbond tussen twee gelijkwaardige partijen? Nee, het verbond is een gunst van God, de HEER. Zoals bij Noach en Mozes het geval was. Alleen Hij, de brandende fakkel, splitst het offer in twee stukken. En die ‘rokende oven waaruit de fakkel voortkomt’ is net als in andere verhalen het symbool van Gods tegenwoordigheid. Zoals we in het Bijbelboek Exodus de volgende metaforen kennen: de brandende doornstruik, de vuurzuil in de woestijn ’s nachts – de wolk overdag – en de rokende berg Sinaï.

In Genesis 17, 3-5 wordt opnieuw gesproken over het verbond tussen God en Abram: *‘Abram boog zich diep neer en God sprak: ‘Ik doe jou deze belofte: je zult de stamvader worden van een menigte volken. Je zult voortaan niet meer Abram heten maar Abraham, want ik maak je de vader van vele volken ...’.*

Noach, Mozes en Abram

De drie apsisramen, over Noach, Mozes en Abram, zijn niet in chronologische volgorde geplaatst. Na het raam over Noach, aan de linkerzijde, zou Abrams verhaal moeten vol-

‘Licht en vuur van boven’

Foto: Tom Croes

gen, daarna dat van Mozes. Is er een esthetische reden dat de kunstenaar gekozen heeft voor deze omkering?

De vuurkolom – symbool voor Gods aanwezigheid – in het middelste raam, is hoe dan ook een mooie blikvanger! <

Bron: de Bijbelteksten zijn genomen uit De Nieuwe Bijbelvertaling, Nederlands Bijbelgenootschap, 2004

Pentekening van Sint Jozefoord, getekend door de heer Henk Bouwman uit Zutphen.

Ode aan (Sint) Jozef(oord)

Donderdag 7 januari 2016 was een gedenkwaardige dag voor de Congregatie DMJ. Op die dag is het eigendom van het laatste huis van de Congregatie (op het Moederhuis na) overgegaan in handen van de Stichting Sint Jozefoord¹. Alle stukken werden in aanwezigheid van de notaris getekend.

door Brigitte Lutters

De Raad van Toezicht bood Zuster Antonie een beeld aan van Vincentius, bestemd voor Timor Leste. Het beeld zal naar Timor Leste verhuizen als het project een definitieve status krijgt en het permanente gebouw daar gereed is.

De Raad van Bestuur gaf aan Zuster Antonie een pentekening van Sint Jozefoord, getekend door de heer Henk Bouwman uit Zutphen. Alle Zusters DMJ ontvingen een kopie.

Zuster Antonie ontvangt uit handen van de voorzitter van de Raad van Toezicht, de heer Jos van der Laak, een beeld van Vincentius, bestemd voor Timor Leste.

Zuster Antonie en de heer Groot Bluemink tekenen de eigendomsoverdracht.

Zuster Antonie zei onder andere het volgende in haar speech: “Loslaten is makkelijker gezegd, dan gedaan. Veel zusters zijn vanuit hun hart verbonden met Sint Jozefoord en hebben er ervaringen opgedaan en herinneringen liggen. Van ‘eigenaar’ van het gebouw zijn zij nu ‘slechts’ bewoners. Maar laat vooral ook gezegd zijn dat wij tevreden mogen zijn, dat wij dit mooie huis aan u – de Stichting Sint Jozefoord – overdragen. Wij zijn ook trots dat u het werk dat wij gestart zijn, zult voortzetten. Wij vertrouwen erop dat u het bijzondere karakter van een religieus huis, dat Sint Jozefoord is, zult blijven behouden voor al haar bewoners.

De Congregatie DMJ wil ter herinnering aan de Zusters DMJ, Sint Jozefoord graag een kunstwerk aanbieden dat straks een plekje zal krijgen

in de tuin. Het zal een kunstwerk worden, dat DMJ symboliseert. Namens de Congregatie DMJ feliciteer ik u en wens ik u alle goeds voor de toekomst”. <

Alles vanuit verbondenheid

¹ De kapel, de Rosa de Limazaal, de kamers van de zusters en nog een aantal andere vertrekken blijven in gebruik van de Congregatie DMJ.

Het kloosterkerkhof, vakantiehuis, de woning die verhuurd is aan mevrouw Van Grinsven en het bos blijven eigendom van de Congregatie DMJ.

Ode aan Jozef

Hier staat het nog maar eens!
In gebeitelde woorden, eeuwenoud.
De vader van Jezus was een man uit
één stuk. Een timmerman.
Hij zwijgt de hele Bijbel lang.

Hij is Maria's stille geluk.
Toen zijn vrouw ermee kwam,
met wat haar overvleugeld had,
of beter: Wie, ging hij zwijgend
zijn kamer in. Hij bleef.

Kostwinner. Gouden vent.
Karakter van eikenhout
Nooit verliet hij zijn gezin.
Jozef was geen prater, maar een luisteraar.
Een monument van een vent.

De schutspatroon van alle noeste zwijgers en
doeners. Immanuël!
Voor nu blijft onbekend, wat Jozef zoal zei.
Maar Maria hoefde niets te vragen.
Jozef wàs de trouw. Jozef bleef erbij.

Hilbrand Rozema

Eikenhouten beeld (1957) van Sint Jozef in de Sint Jans Kathedraal te 's-Hertogenbosch gemaakt door de beeldhouwer Albert Termote 1887 – 1978.

ACTUALITEITEN

Zuster Francesco van Pinxteren

Vrouwen in beweging

Internationale Vrouwendag staat elk jaar op 8 maart in het teken van strijdbaarheid en het gevoel van solidariteit van vrouwen overal ter wereld.

Deze dag is in de vorige eeuw ontstaan, doordat vrouwen opkwamen voor hun rechten, onder andere op het gebied van arbeid en kiesrecht. In Nederland werd de eerste Vrouwendag gevierd op 12 maart 1912.

door Brigitte Lutters

Achtergrond

Er wordt gesproken over een eerste en een tweede feministische golf in Nederland. Sinds in de jaren zestig de tweede feministische golf op gang kwam wordt de Internationale Vrouwendag weer volop gevierd, meestal met demonstraties, bijeenkomsten en conferenties. Vrouwen uit alle landen, gezindten en politieke stromingen nemen deel.

In 1978 werd de Internationale Vrouwendag door de Verenigde Naties erkend. In nog maar een enkel westers land heerst weerstand tegen 'de achtste maart'. In Nederland viert een grote verscheidenheid aan vrouwengroepen en vrouwenorganisaties 8 maart op veel verschillende manieren. Het doel was, en is nog steeds, aandacht te vragen voor thema's zoals economische zelfstandigheid, empowerment, seksueel geweld, zorg en arbeid, discriminatie en racisme.

Een rebelse meid is een parel in de klassenstrijd

Maar voor veel vrouwen op deze wereld, is er absoluut nog geen sprake van gelijkheid ten opzichte van de man.

Er is in Nederland, sinds de eerste Vrouwendag, al een hoop bereikt waar het om gelijke rechten voor vrouwen gaat. Enkele van de vele omwentelingen was het verkrijgen van het actief kiesrecht voor vrouwen in 1919. In 1969 was er de oprichting van de eerste arbeiders-vrouwenbeweging¹ (in de geest van Wilhelmi-

na Drucker), waar de leden - door hun wijze van protesteren - de naam 'Dolle Mina(s)' kregen. De actiegroep 'Dolle Mina', is onder andere bekend geworden door hun actie 'Baas in eigen buik', die voor abortus pleitte. De slogan in hun brochure was: 'Een rebelse meid, is een parel in de klassenstrijd'.

Voor deze drastische veranderingen in de maatschappij hebben veel vrouwen hun nek uitgestoken en zijn ze de barricades opgeklommen, niet zelden zonder nadelige gevolgen, maar ze geloofden in hun zaak en waren bereid hiervoor te vechten.

Erkenning

Dertig jaar geleden ontving Antoinette van Pinxteren, voor velen Zuster Francesco DMJ, op 70-jarige leeftijd, uit handen van Ciska Dresselhuys de Harriet Freezerring (zie kader op p. 28) voor haar jarenlange inzet voor gelijkheid voor vrouwen in het algemeen en voor vrouwelijke religieuzen binnen de katholieke kerk in het bijzonder.

Het bracht een hoop journalisten op de been, vanuit een stereotiep denken, dat feminisme en een non niet samen kunnen gaan. Aan 'Op-zij' werd gevraagd hoe zij in vredesnaam een emancipatieprijs kon uitreiken aan iemand die in een vrouwonvriendelijk instituut bij uitstek (de rooms katholieke kerk) zit.

Maar Antoinette zei: "Ik ben primair vrouw en daarnaast ben ik ook een religieuze."

ACTUALITEITEN

Zij verklaarde zich in 1979 openlijk solidair met de actiegroep 'Wij vrouwen eisen', voor de legalisatie van abortus. Antoinette: "Toen heb ik mede met anderen sterk gepleit voor de eigen keuze van vrouwen hierin. Niet om voor abortus te kiezen, maar om een eigen keuze te mogen maken en niet altijd maar weer opnieuw te moeten ervaren dat mannen uitmaken voor vrouwen, wat zij moeten doen".

Vernieuwingen binnen de kerk

Zij vond dat ook een vrouw de mis op moest kunnen dragen en dat was niet het enige. Antoinette: "Ik denk dat het gaat gebeuren dat steeds meer vrouwen die plek gaan innemen in de kerk. Dat zit allemaal heel dichtbij, dat ze niet wachten totdat ze de plaats aangeboden krijgen, niet vriendelijk gaan vragen: mogen wij

gaan preken? Maar ik hoop eigenlijk, en ik zie het gebeuren, dat vrouwen dat zelf gaan doen. We spreken wel eens van een ondergrondse of een vrouwenversluiserkerk, nou ik denk dat dat gebeurt!"

Een jaar later overleed zij en in dit jaar, 2016, zou zij honderd geworden zijn.

Deze uitspraken deed zij dertig jaar geleden.

Het gevoel van Antoinette dat vernieuwingen dichtbij waren, is geen waarheid geworden. Binnen de katholieke kerk is er voor vrouwen nog veel gelijkheid te verwerven.

Paus Franciscus laat zich weliswaar in vergelijking met zijn voorgangers waarderen uit over vrouwen, maar van een theologische emancipatiegolf is nog geen sprake. Wijding van vrouwen blijft naar verwachting taboe. <

Antoinette, Zuster Francesco toont de door haar ontvangen ring.

De Harriët Freezerring was een jaarlijkse prijs die door het maandblad *Opzij* vanaf 1978 werd uitgereikt. De prijs bestemd voor een vrouw of organisatie wier werk belangrijk is voor de emancipatie. De ring, vernoemd naar de schrijfster Harriët Freezer, die tot haar dood in 1977 deel uitmaakte van de *Opzij*-redactie, en de winnaar werd bepaald door een jury, op voordracht van lezeressen van *Opzij*. In 2007 werd de prijs voor de dertigste en laatste keer uitgereikt. In 2009 kwam er een opvolger, de *Opzij* Emancipatieprijs.

¹ Zie artikel over Anna Walraven (Zuster Clotildis) vakbondleidster, in Heeriaan 2012-1 <http://www.congregatiedmj.nl/wp-content/uploads/2015/06/Heeriaan2012-1.pdf>

Bronnen:

- wikipedia.nl
- trouw.nl

Heilig jaar van vergevingsgezindheid en barmhartigheid'

deel 1 van 2

Dit logo is ontworpen door de Sloveense jezuïet en kunstenaar Pater Marko Ivan Rupnik. 'Barmhartig als de Vader', (Lucas 6, 36) staat er naast geschreven. Het logo toont een Christusfiguur met kruiswonden die een verloren man op de schouders draagt, tegen de achtergrond van een kruis en drie ovals in diverse tinten. Opvallend is dat het rechteroog van de 'Goede Herder' en het linkeroog van de gedragen persoon in elkaar overlopen. Christus ziet met de ogen van Adam en Adam met de ogen van Christus. Zo ontdekt iedere persoon in Christus, de nieuwe Adam, zijn of haar eigen menselijkheid en toekomst.

door Theo Bos (pastor Moederhuis)

Een nieuw heilig jaar

Op 13 maart 2015 heeft Paus Franciscus een 'Heilig Jaar van vergevingsgezindheid en barmhartigheid' aangekondigd, dat op 8 december 2015 van start ging en zal eindigen op 20 november 2016 (feest van Christus Koning).

De start van dit heilig jaar viel samen met de vijftigste verjaardag van de afsluiting van het Tweede Vaticaans Concilie, dat sterk in het teken stond van barmhartigheid. Het heilig jaar heet daarom ook wel: een 'Buitengewoon Jubileum van de Barmhartigheid'. Dit aldus de vertaling van de pauselijke bul: 'Misericordiae vultus'. Hierin verwijst de paus naar de parabels over het verloren schaap, de verloren munt en de verloren zoon. Deze parabels tonen, zo schrijft de paus, barmhartigheid als een kracht die alles overwint, het hart vervult van vreugde en verzoening brengt door vergeving.

Het woord barmhartigheid is ontstaan als een leenvertaling uit het Latijn, vanwaar het woord *misericors* werd vertaald als *armahairs* in het Gotisch en *armherz* in het Oudhoogduits. Vol-

gens het etymologisch woordenboek verving het Middelhoogduitse *barmherzec* het Middelnederlandse *ontfarmhertich*. In het Nederrijns van circa 1280 bestond reeds het woord *barmhertig*. De Nederlandse Bijbelvertalingen gebruiken vanouds het werkwoord "ontfermen" en afgeleide vormen. De Statenbijbel uit 1637 heeft de Duitse versie ingang doen vinden.

Waarschijnlijk niet etymologisch verantwoord, maar wel treffend: ontfermen kan, als het aan het Frans woord *fermé* (gesloten) wordt gerelateerd, een andere interessante gedachte opleveren. Ontfermen kan dan iets van ontsluiten, van open gaan, betekenen. Als je je hart ontsluit, als je je open stelt, als je je ontvankelijk maakt voor het wel en wee van iemand anders, dan is er mededogen, medeleven en soms ook medelijden. En mededogen, heet in andere woorden ook wel: compassie, deernis, edelmoedigheid, genade, goedertierenheid, goedheid, liefdadigheid, ontferming. Al deze woorden kunnen ook als synoniem van barmhartigheid worden genoemd, met dien ver-

ACTUALITEITEN

stande dat barmhartigheid niet zozeer een gevoel is, zoals compassie of medelijden dat zijn, maar wordt gekenmerkt door *dáden*. Compassie hèb je, barmhartig bèn je en barmhartigheid dòe je!

In de lange geschiedenis heeft dit woord een rijkdom aan betekenis gekregen. In het Grieks, de taal van het Nieuwe Testament, is het woord voor barmhartigheid *éléos*. We kennen dit woord uit de bede *Kyrie eleison*: een roepen om de barmhartigheid van de Heer. In de Griekse versie van het Oude Testament wordt *éléos* meestal gebruikt als vertaling van het Hebreeuwse woord *chèsèd*.

Van *chèsèd* wordt wel gezegd dat het één van de mooiste woorden uit de Bijbel is, vaak eenvoudigweg vertaald in: 'liefde'. *Chèsèd*, barmhartigheid of liefde maken deel uit van de taal van het Verbond. Van de kant van God duidt het een liefde aan die onwankelbaar is. Een liefde die in staat is de relatie in stand te houden, wat er ook gebeurt: "Mijn liefde zal nooit van jou wijken" (Jesaja 54, 10). Maar omdat het verbond van God met zijn volk vanaf het eerste begin een geschiedenis doormaakt van verbroken worden en opnieuw beginnen (Exodus 32 – 34), is het overduidelijk dat een liefde die zo onvoorwaardelijk is, vergeving veronderstelt. Ze kan niet anders dan barmhartigheid zijn.

Ik refereer aan de Paus, die spreekt (vast niet toevallig) over 'Heilig jaar van vergevingsgezindheid en barmhartigheid'.

Eléos is ook de vertaling die gebruikt wordt voor een ander Hebreeuws woord, namelijk *rachamim*. Dit woord komt vaak in combinatie met *chèsèd* voor, maar het heeft meer emotionele lading. Letterlijk betekent het 'ingewanden'. Het is de meervoudsvorm van *rèchèd*, dat 'baarmoeder' betekent. Barmhartigheid of mededogen is hier diep bewogen liefde, de genegenheid van een moeder voor haar kind

(Jesaja 49, 15), de tederheid van een vader voor zijn zoon.

Zie onder andere Psalm 103, vers 13, en Lucas 15, 11 – 32, de parabel van de verloren zoon.

Barmhartigheid is, Bijbels gezegd, veel méér dan een aspect van de liefde van God. Barmhartigheid is als het wezen van God zelf. God spreekt (onder andere in Exodus 33, 19) "Ik schenk genade aan wie ik genade wil schenken, en ik ben barmhartig voor wie ik barmhartig wil zijn." En in Exodus 34, 6: "De Heer, een God die liefdevol is en genadig, geduldig, groot van barmhartigheid en trouw".

Deze laatste formulering wordt overgenomen door de profeten en in de psalmen, vooral in Psalm 103, 8. In het centrale deel van deze psalm (vers 11 en 13) verwondert de psalmist zich erover hoe onvoorstelbaar de omvang is van Gods barmhartigheid: "Zoals de hoge hemel de aarde overspant, zo welft zich zijn trouw over wie hem vrezen". Deze barmhartigheid is de verhevenheid van God. Zij is zijn transcendentie. Maar zij is ook zijn menselijkheid, als je dat zo mag zeggen: "Zo liefdevol als een

vader is voor zijn kinderen". Zo transcendent en tegelijkertijd zo nabij, is barmhartigheid in staat al het kwaad weg te nemen. De barmhartigheid is het meest goddelijke van God. En het meest vervulde in een mens. "Hij kroont u met barmhartigheid en tedere liefde", zegt Psalm 103. Maar het zijn de barmhartigheid en tedere liefde die ons werkelijk doen delen in Gods eigen leven.

Jezus' woorden: "Wees barmhartig zoals jullie Vader barmhartig is", (Lucas 6, 36) zijn een echo van het oude gebod: "Wees heilig, want ik, de HEER, jullie God, ben heilig" (Leviticus 19, 2). God wordt het meest zuiver in een mensenleven weerspiegeld in de barmhartigheid. "Door de barmhartigheid jegens je naaste, lijk je op God" (Basilius de Grote, één van de Oosterse kerkvaders). De barmhartigheid is de menselijkheid van God. En ze is de goddelijke toekomst van de mens.

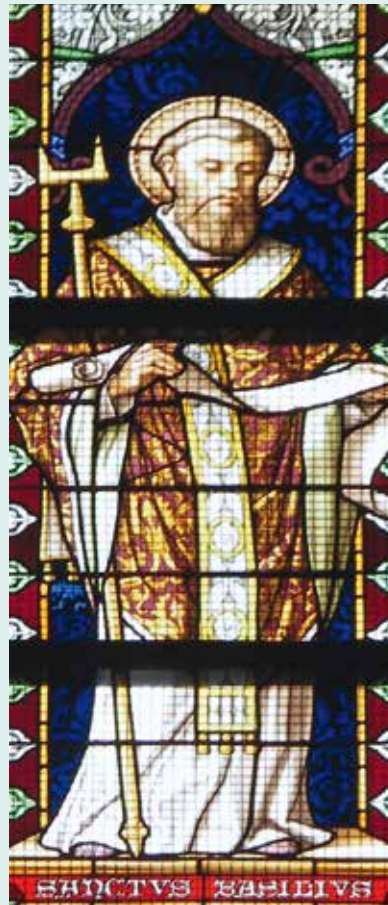
Nog één ding: in het kader van dit heilig jaar verscheen onlangs het boekje 'Een Jaar van Gods Barmhartigheid: 365 teksten uit de traditie van de Kerk'. De bloemlezing bevat teksten van 'herauten van Gods barmhartigheid', zoals Paus Franciscus de heiligen bij de afkondiging van het Heilig Jaar verklaarde. Elke maand heeft een eigen heilige, in totaal dus twaalf: Augustinus van Hippo, Bernardus van Clairvaux, Catharina van Siena, Theresia van Avila, Franciscus van Sales, Pierre-Julien Eymard, Thérèse van Lisieux, Faustina Kowalska, Josemaría Escrivá de Balaguer, Marthe Robin, Moeder Teresa, paus Johannes Paulus II. Bij elke dag van 'hun' maand is een kort citaat over barmhartigheid opgenomen. Aan het eind van het boek is nog een 'extra' maand opgenomen, met citaten van Adrienne von Speyr.

De samenstellers van dit boekje, zeggen het volgende over de inhoud: "Niet ieder van hen had de specifieke zending om een heraut

van de barmhartigheid te zijn, maar elk van hen heeft Gods geduldige vergevende liefde persoonlijk leren kennen. Dus niet in elk citaat hoeft het woord 'barmhartigheid' voor te komen. We hebben vooral gezocht naar citaten die iets zeggen over Góds barmhartigheid voor ons!"

Het boekje is verkrijgbaar in de boekhandel, en staat uiteraard al in de bibliotheek van het Moederhuis. Uitgeverij: Betsaida.

Tot slot: u ziet wel: over barmhartigheid is heel veel te schrijven, te zeggen en te doen. Want dat is het volgens mij ook vooral: een woord om te doen, om gedaan te worden, een werkwoord. Een woord, c.q. een pauselijk initiatief, en een jaar dat nog veel van zich laat horen. <

Op één van de ramen in de Sint Jansbasiliek staat Basilius de Grote afgebeeld in glas-in-lood. Foto: Ton Vogel

ACTUALITEITEN

Jheronimus Bosch – 500ste sterfdag (1516 – 2016)

Van de beroemde Bosschenaar Jheronimus Bosch is weinig bekend. Daarom wordt er veel gespeculeerd over de betekenis van zijn schilderstukken en tekeningen. De beeldtaal is zó uniek! Kijk maar eens naar die prachtige tafereeltjes op het drieluik van 'De Hooiwagen'. Waarom schildert hij een hooiwagen, met daarachter de keizer en de paus? En ervoor allemaal duivelachtige personages? En eromheen vechtende mannen en vrouwen die bekneeld raken tussen de wielen van de wagen? Over de diepere betekenis hiervan is al heel wat geschreven.

Maar hoe weten wij eigenlijk dat Jeroen Bosch 500 jaar geleden is overleden? En wat weten we nog meer van hem?

door Ton Vogel

Wat we van Jeroen Bosch zeker weten, is vooral te danken aan het archief van de Illustre Lieve Vrouwe Broederschap. Deze broederschap werd in 1318 opgericht en bestaat nog steeds. Volgens een rekening uit 1486/1487 in dat archief was Jheronymus Anthonissen van Aken in dat jaar lid geworden van dit gezelschap. De broederschap had ten doel om de Mariaverering te bevorderen, de armen te voorzien van roggemeel en schoeisel en boven alles om de onderlinge kameraadschap te bevorderen. In de tijd van Jeroen Bosch waren er zo'n 90 mannen uit de stad lid van de broederschap. Het waren clerici, geestelijken en zij die lagere wijdingen hadden ontvangen en allen waren zij naar de Latijnse school geweest. Zelfs stadsbestuurders en rijke kooplieden hoorden er bij. Ze hadden stuk voor stuk een eed gezworen op de statuten van de 'confraternitas', de broederschap, en waren daarom 'gezworen broeders'. (Het grote aantal 'buitenleden' laten we hier buiten beschouwing).

Ze baden de vespers op dinsdagavond en woonden elke woensdagmorgen de Mis bij in hun eigen kapel in de Sint Jan. Bovendien vierden ze daar de belangrijke Mariafeesten. Daar hadden zij hun eigen Mariabeeld, de 'Illustre Lieve Vrouwe'. Tijdens hun bijeenkom-

Detail uit *de Hooiwagen* van Jheronimus Bosch

sten hadden de broeders een insigne op hun tabbaard gespeld met het opschrift 'Sicut lilium inter spinas'. Latijn voor 'zoals een lelie tussen de distels'. Een tekstregel uit het Hooglied, een Bijbelboek uit het Oude Testament. En bij de broederschap verwijst de lelie naar de onbevleete Maria die in deze zondige wereld, tussen de distels, haar zuiverheid bewaart. Het beeld van de Zoete Lieve Vrouw van Den Bosch was van later datum, van rond 1380. Tijdens processies door de stad werden beide beelden meegedragen: de 'oude' Maria, van de Lieve Vrouwe-broederschap van 1318 en het wonderbeeld van de Zoete Lieve Vrouw. Dit laatste beeld werd vereerd vanaf 1380 en veel wonderen werden aan Maria toegeschreven en vermeld in het bekende Mirakelboek.

Terug naar Jheronymus van Aken. Hij was een zoon van de schilder Anthonis van Aken. De familie was uit Aken afkomstig en via Nijmegen in 's-Hertogenbosch terecht gekomen. Hier ➤

De hooivergaarders

Het tafereel met de boerenwagen waarop zoiets doodgewoons als gedroogd gras ligt gestouwd, heeft een moraliserende of een didactische strekking. De mensheid houdt zich tijdens het korte bestaan bezig met ijdele zaken als het verwerven van aardse goederen. De overvol geladen kar wordt omgeven door allerlei lieden, die koste wat het kost, een 'graantje proberen mee te pikken'. Iedereen, van hoog tot laag wil zijn deel en is bezig met het bemachtigen van het gedroogde, vergankelijke gras. Er wordt gedanst en gevochten om het hooi. Midden voor de wagen wordt er zelfs een moord om gepleegd. Andere begerige zielen komen onder de wielen van de zware kar terecht. Opvallend is dat de hoge heren te paard, in de stoet achter de wagen, anderen voor zich laten graaien. En op de voorgrond laat zelfs de geestelijkheid zich niet onbetuigd bij het 'zakken vullen'. Bosch kraakt een kritische noot: hij hekelt de hebzucht van de mens, ongeacht rang of stand. Het mensdom, verstrikt in de waan van de dag, lijkt reddeloos verloren. Niemand heeft erg in de fatale afloop: een groep duivels trekt de wereldse wagen rechtstreeks naar de hel. In plaats van een zegetocht naar het hemelse Jeruzalem, wordt het een aftocht naar het rijk van de duivel. Gods woorden over het jammerlijke gedrag van de mens.

Bron: *Jeroen Bosch Tussen Hemel & Hel* van auteur Chris Will (1953) kunsthistoricus en werkzaam in Museum Boijmans van Beuningen te Rotterdam.

ACTUALITEITEN

34

moet 'Joen' van Aken rond 1450 zijn geboren, maar een juiste datum is niet bekend. Joen was zijn roepnaam. Vanaf 1462 groeide hij op in een huis aan de Markt, dat door zijn vader was gekocht. Daar bevond zich het schildersatelier van de familie Van Aken. In het huis 'De kleine Winst', nummer 29. Destijds heette dit huis 'In den Ridder'.

Er is een onderzoeker, Dr. Lucas van Dijk, die zijn geboortehuis in de Vughterstraat situeert, ter hoogte van de Postelstraat, waar de familie rond 1450 gewoond zou hebben. In Bosch' tijd telde de stad zo'n 18.000 bewoners binnen de wallen. Ze hadden vaak te maken met stadsbranden, besmettelijke ziekten, pijnen, kou, honger en armoede in een - naar onze maatstaven - stinkende en vuile stad.

Jeroen Bosch heeft tot zijn dood in zijn geboortestad geleefd en gewerkt. Zelf vestigde hij zich na zijn huwelijk met Aleyt van den Meervenne aan de noordzijde van de Markt, in het huis 'In den Salvator', op nummer 61.

Dat was eigendom van zijn vrouw. Daar zit nu nog de schoenenzaak Invito. Aleyt was van goede komaf en bezat in de stad en Meierij meer onroerend goed. Jeroen hoefde daarom niet te schilderen om de kost te verdienen. Hij verwierf toch vaak opdrachten, niet alleen van de Illustre Lieve Vrouwe Broederschap, ter verfraaiing van de kapel, maar vooral van adellijke personen. Toen zijn roem gevestigd was, ging hij zijn panelen signeren met 'Jheronymus Bosch'. Trots op zijn stad! Zijn naamheilige, Hiëronymus, heeft hij op verschillende panelen in beeld gebracht. Hij penseelde daarbij diens attributen: de rode kardinaalshoed, de rode mantel, een boek (hij vertaalde de Bijbel in het Latijn), de leeuw en het kruis met het corpus van Jezus. Waarschijnlijk had Jeroen zijn atelier in de eigen woning, daar was zeker plaats voor, ook voor zijn schilderende verwanten.

De panelen van deze fenomenale schilder hangen tegenwoordig in musea in de hele

Detail uit *de Hooiwagen* van Jheronimus Bosch

westerse wereld. In Madrid, Lissabon, Londen, Venetië, Berlijn, Wenen, New Haven (V.S.), Rotterdam, Gent en Brussel. Voor een periode van ongeveer drie maanden, vanaf 12 februari 2016 komen bijna alle panelen naar zijn stad, naar het Noordbrabants Museum. Als het te druk wordt, en daar lijkt het wel op, kunt u altijd naar het JBAC, het Jheronymus Bosch Art Center, in de voormalig Sint Jacobskerk in de Hinthamerstraat. Daar zijn alle werken van dicht bij te bestuderen. De kunstwerken zijn gefotografeerd met de modernste technieken en op ware grootte. Je kunt er met je neus bovenop staan, en de drieluiken dichtklappen om de achterkant van de buitenluiken te zien, dat is uniek. Ze hangen allemaal op de begane grond in de voormalige Sint Jacobskerk.

Terug naar de kunstenaar. Over zijn werken zijn honderden studies geschreven en nu is er weer een catalogus uitgebracht van de ten-

toonstelling in het Noord-Brabants Museum. Daarover geven we hier geen bijzonderheden. Interessant is dat Jeroen in 1516 moet zijn overleden. Dat is 500 jaar geleden. Wanneer en waar is hij gestorven? En aan welke kwaal? We weten het niet. Dank zij een aantekening uit het jaar 1516, gevonden in het archief van de broederschap waarvan hij lid was, weten we het volgende. Het originele handschrift is voor leken moeilijk te lezen, maar Dr. Jan Sanders van het BHIC, het Brabants Historisch Informatie Centrum, heeft het 'ontcijferd'.

We weten niet of tijdens deze uitvaartdienst het lichaam van de schilder aanwezig was. Misschien was het al eerder ter aarde besteld, op het Sint Janskerkhof of op een kloosterkerkhof in de stad. Men was bang voor 'de zwarte dood', waaraan hij misschien is overleden. De uitvaartdienst vond plaats in de eigen kapel van de Illustre Lieve Vrouwe Broederschap. Deze kapel kennen we nu als 'Sacramentskapel'. Een prachtig voorbeeld van de bouwkunst van bouwmeesters als Alart du Hamel en zijn zwager Jan Heyns. Ze werd rond 1470-1490 tegen de noordoostzijde van de kooromgang aan gebouwd. De kapel met de kostbare inventaris werd in die tijd door de Broederschap van de Illustre Lieve Vrouwe zelf bekostigd. Wat we nu zien aan kostbaarheden: altaar, glas-in-loodramen en houtsnijwerk kwam in de 19e eeuw tot stand.

Over de schilder Jheronimus Bosch en de Illustre Lieve Vrouw Broederschap zult u meer vernemen als u een bezoek brengt aan het 'Zwanenbroedershuis' in de Hinthamerstraat 94. En u kunt ook genieten van Jeroens kunstenaarschap in het Noordbrabants museum of in het JBAC. Deze laatmiddeleeuwse Bossche schilder is echt wereldberoemd geworden. Als we ons verdiepen in zijn werk en zijn tijd, is dat zonder meer terecht. <

Ter ierster exequie van Jeronimus van Aken, maelder,
ix^a augusti heeren Willem Hamaker, deken, 1½ stuver,
want hij die misse gesongen heeft,
ende voer zijn presentie ½ stuver;
diaken ende subdiaken elckx 1 stuver;
allen anderen priesteren, sengeren, costeren, bastonieren,
grafmekeren, beyerman, orgenbleesen elckx ½ stuver,
den choralen elckx 1 oert ende den armen voer 't choer
elckx 1 denarie tot 3 stuvers toe,
valet xxvij stuver die de vrienden betaelt hebben,
daerom hier niet

Ik paraphraseer: voor de eerste uitvaartplechtigheid van Jeronimus van Aken, schilder, op de 9e augustus, werd er een gering bedrag betaald aan de deken, die voering in de Mis, de diaken, de subdiaken en andere priesters. Ook aan de zangers, de koster, de bewakers (met hun baston = knuppel), de man die aan het klokkentouw hing, de organist/degene die de blaasbalg bediende en de koorzangers. Dan stonden er nog armen buiten de kapeldeur en die ontvingen voor hun belangstelling ook een muntje. Dat kwam op een bedrag van (alle stuivers en oortjes en denariën samen) 27 stuivers. Die werden betaald door de vrienden en daarom hoefden ze niet in het rekeningenboek met de uitgaven opgenomen te worden.

Detail uit de Hooiwagen van Jheronimus Bosch

ACTUALITEITEN

In gemeenschap bij de Vuurhaard

De opvang van vluchtelingen is actueler dan ooit. De community de Vuurhaard in Udenhout is uniek omdat zij niet alleen vluchtelingen opvangt, maar samen met hen een gemeenschap vormt.

Tanny van de Ven in gesprek met frater Ad de Kok (gepubliceerd met instemming van de auteur)

Frater Ad is lid van de Congregatie van de fraters CMM (Onze Lieve Vrouw, Moeder van Barmhartigheid) gesticht in 1844. Er wonen nu nog ongeveer 300 fraters in 10 verschillende landen. De fraterscongregatie is geen contemplatieve gemeenschap, zoals de orde van de Trappisten of de Benedictijnen, maar gericht op actieve dienstverlening in de maatschappij. Zij werken vooral in het onderwijs, het jongerenwerk, de zorg en de kerkopbouw.

Ad de Kok woont in een ruim 100 jaar oud fraterhuis in het rustieke Udenhout, naast het statige parochiecentrum en de prachtige Lambertuskerk. Het huis wordt versierd met een beeld van St. Jozef, terwijl er een steen met de tekst 'Sint Petrus' de gevel siert. De pastoor wilde toentertijd graag dat het klooster 'Sint Jozef' zou heten, maar er was al een fraterhuis met die naam in Tilburg, dus werd het Sint Petrus.

Naast de voordeur is een tegeltje aangebracht met de tekst 'Pax et Bonum', vrede en alle goeds. Deze tekst maakt dat je je meteen welkom voelt. Een klingelend belgeluid doorbreekt de bijna serene rust die er heerst in de statige buurt.

Ad begeleidt me naar een kamer en gaat zitten voor een muur behangen met kruizen, van allerlei afmetingen en kleuren.

Hij woont met vijf fraters en zes asielzoekers in het huis, dat nu bekend staat onder de naam *de Vuurhaard*, waar in het begin ex-drugsver-

Frater Ad de Kok

slaafden, ex-gedetineerden en mensen met huwelijksproblemen werden opgevangen. De afgelopen 14 jaar zijn het (uitgeprocedeerde) asielzoekers die geholpen worden.

De Vuurhaard is bijzonder onder de fraterhuizen. Meestal fungeren die als woonhuizen voor fraters, die van daaruit in de maatschappij dienend bezig zijn. *De Vuurhaard* wordt gekenmerkt door het feit dat de mensen die geholpen worden sámen met de fraters deel uitmaken van de gemeenschap. Men leeft er niet alleen vóór de armen, maar ook mét de armen. Dat geeft een heel eigen dynamiek aan het gemeenschapsleven, omdat de problemen die asielzoekers ervaren ook de problemen van de groep worden. Vrijblijvendheid is dan niet goed meer mogelijk.

De Vuurhaard. Warmte. De naam drukt al uit dat het een plek is van gastvrijheid. De opvang van asielzoekers krijgt van geval tot geval een verschillende invulling. Frater Ad: "Zo bieden wij niet alleen gastvrijheid, maar bijvoorbeeld ook juridische ondersteuning en indien nodig medische zorg. We zorgen ervoor dat de kinderen onderwijs krijgen en daarnaast helpen we al onze gasten, als het nodig is, om de Nederlandse taal te leren. De mensen verblijven maar tijdelijk in ons opvanghuis, maximaal een half jaar, al wordt dat door de ellenlange procedures op de weg naar nieuwe kansen vaak wel langer. We merken wel hoeveel goed het hen doet om enige tijd tot rust te kunnen komen en ergens vriendelijk en met respect te worden behandeld."

"Rond *de Vuurhaard* is een kring gevormd van mensen die een band met de gemeenschap hebben, de spiritualiteit en de missie ervan ondersteunen en regelmatig bijeen komen voor thema-avonden, afgesloten met een gebedsdienst. Een belangrijke activiteit is "*Het Eetcafé*" dat we samen met de gasten en een kring van vrijwilligers organiseren. Het Eetcafé combineert verschillende doelstellingen. Allereerst is het een bezigheid voor de vluchtelingen die vaak lange periodes van niets-doen in andere opvangcentra achter de rug hebben. Daarnaast is het een manier om te zorgen voor contact tussen de vluchtelingen en de Nederlandse bevolking. En, last but not least, de mensen krijgen het gevoel dat ze nog iets voor anderen kunnen betekenen. Iets wat ze al heel lang niet meer hebben ervaren. Na het eten vertellen we onze bezoekers altijd iets over de congregatie van de fraters, over het werk van *de Vuurhaard* en de situatie van vluchtelingen in Nederland en in de wereld. De gasten van het eetcafé ondersteunen ons vaak met giften waarmee we de onkosten van opvang en levensonderhoud kunnen dekken".

Frater Ad is de drijvende figuur achter *de Vuurhaard*. Hij ervaart het wonen in gemeenschap met vier andere fraters én met de vluchtelingen niet los van elkaar. Hij ervaart het als één geheel.

Wat betekent voor u het begrip gemeenschap?

"De manier van leven en het werk dat ik nu doe zou niet zo kunnen zijn als de gemeenschap er niet was. De gemeenschap steunt je om te zijn wie je bent en te doen wat je doet. Ons devies 'barmhartigheid en broederschap' steunt daar op. Het één kan niet zonder het ander. Ik ben door de gemeenschap geworden wie ik nu ben en ben daar heel tevreden mee."

Zou u iemand anders zijn geworden als u niet in zo'n gemeenschap geleefd zou hebben?

"Dat denk ik wel ja. Dan is het *IK* vaak belangrijker en in een gemeenschap moet je veel meer met de ander rekening houden. Het *IK* wordt meer onderdeel van het *WIJ*. Misschien zou ik zonder gemeenschap egoïstischer zijn geweest?"

Wat zijn voor u, toen en nu, de grootste voordelen van een gemeenschap als deze?

"Je kunt erop terugvallen, je kunt bepaalde dingen doen die je als eenling niet of veel moeilijker kunt doen. Bijvoorbeeld: ik ben al op mijn 58e gestopt in het onderwijs om me met het "*Vuurhaard*"-project bezig te houden. Mijn salaris viel toen totaal weg en ook mijn pensioenopbouw stopte. Als ik alleen was geweest of voor een gezin had moeten zorgen had dat niet gekund.

Daarnaast word je ook door de gemeenschap gecorrigeerd. Die vormt je mee.

De gemeenschap geeft je het gevoel: wij doen hier sámen iets, wij staan samen ergens voor. Wij proberen onze idealen waar te maken." >

ACTUALITEITEN

Zou dit ook mogelijk zijn geweest binnen een gezin, tenslotte ook een gemeenschap?

"Dat denk ik wel. Als het een goed gezin is."

Wat zijn de grootste nadelen van het leven in een gemeenschap? Waar 'schuurt' het?

"Je kiest niet voor de mensen die in je gemeenschap leven. Je komt er zomaar in terecht. Vroeger, vóór mijn tijd, werd voor je bepaald waar je zou moeten wonen en werken. Die benoeming stond op een briefje in een gesloten envelop. Die mocht je pas open

zit er 24 uur bij en mee. Toch zou ik nooit alleen willen wonen."

Wat mist u het meest door deze manier van leven?

Na een lange veelzeggende stilte en "daar kan ik eigenlijk geen antwoord op geven" zegt Ad: "Onze opleidingen en onze achtergrondgeschiedenis heeft er niet aan meegewerkt dat je vrienden zou krijgen in die gemeenschap. Dat werd zelfs afgehouden, min of meer verboden. Vrienden buiten de gemeenschap heb ik in die

38

Een jonge vluchteling die tijdelijk in de Vuurhaard verblijft.

maken in de kapel, want in de kapel zou je niet vloeken als je het er niet mee eens was. Ik had, zeker in het begin, ook niet écht een keuze. Ik hield van talenstudies, maar moest in Ierland biologie en wiskunde gaan studeren, want daar hadden ze iemand voor nodig. Dat deed ik toen écht niet voor mijn plezier. Je kunt met mensen in aanraking komen waar je niets mee hebt, maar wél wat mee moet. Ook dáár leer je mee omgaan. Dat is de grote uitdaging. De barmhartigheid binnenshuis valt soms niet mee. Het is gemakkelijker vluchtelingen op te vangen dan met een gemeenschap om te gaan die je niet ligt. Dan komt het héél dicht bij. Je

beginfase niet gemist, maar wel vriendschap binnen de gemeenschap. En die kwamen, naar mijn idee, door de opleidingen en de opvoeding, niet echt tot ontwikkeling. Dat vind ik een gemis en een tekort aan de hele setting van toen."

Vindt u het erg dat deze vorm van gemeenschappen in Nederland sterk terugloopt of ziet u andere vormen ontstaan? En hoe ziet u uw eigen toekomst in de vergrijzende en verdwijnende gemeenschappen?

"Erg? Van de ene kant jammer, maar tevens denk ik dat het ook goed is, omdat dit een

instituut is dat in deze vorm niet meer past in deze tijd. Er komen andere vormen, bijvoorbeeld de geassocieerde leden. Mensen die wel getrouwd zijn, maar zich verbinden met de congregatie. Het groeit nog niet hard en het zijn over het algemeen oudere mensen.

Mijn droom is dat er straks een jonger echtpaar opstaat dat zegt: "Wij willen hier wel komen wonen en voor de vluchtelingen gaan zorgen". Dan kunnen zij onze zending overnemen en heb ik de mogelijkheid om me langzaamaan terug te trekken, want ook ik weet niet hoelang ik dit werk nog kan blijven doen, om hier te zijn en er te zijn voor anderen. Ik ben nu 68. Als ik hier niet meer zou kunnen functioneren kan ik terecht in het Woonzorgcentrum Joannes Zwijsen (genoemd naar de oprichter van de congregatie in 1844) en daar hebben de fraters één verdieping voor ongeveer 25 fraters gehuurd. Dat is een mogelijkheid. Maar, je kunt niet van tevoren plannen, dus de toekomst zal het leren."

Heeft u ooit spijt gehad van Uw keuze?

Een grondig en nadrukkelijk: "NEE".

Gemeenschap heeft een geestelijke betekenis, maar ook een lichamelijke. Heeft u, door uw keuze, dat aspect gemist?

Een even grondig en nadrukkelijk "Ja. En dan niet zo direct het lichamelijke aspect, als wel het gemis van kinderen. Dat is toch een stukje van jezelf wat je dóór ziet gaan. Maar door mijn werk als leraar en nu hier met de *Vuurhaard* heb ik ook het gevoel door te leven, alleen niet in biologische zin. Ik geef mijn voetstappen op een andere manier door."

Zou u dezelfde zingeving aan uw leven kunnen geven als u geen frater geworden was?

"Ik denk het niet. Dan zou ik bijvoorbeeld veel meer aan overleven hebben moeten denken van mijzelf en mijn gezin. Er moet brood op de plank komen."

Zou je kunnen zeggen dat je in een gemeenschap als deze daardoor meer en eerder toekomt aan het geestelijke, het spirituele?

"Ja, je kunt je in zo'n gemeenschap inderdaad meer richten op het geestelijke, het spirituele dan op het letterlijke dagelijkse brood. Je komt eerder tot verdieping. Tijd voor bidden, lezen, retraite en dergelijke. Dat is een luxe, maar die hebben we wel. Naast tijd voor werk natuurlijk. Zingeving was, zonder het klooster, voor mij moeilijker geweest."

(En toen ging de bel. En werden er aan de deur boontjes afgegeven. Inwoners van Udenhout weten dat er bij de *Vuurhaard* asielzoekers worden opgevangen en regelmatig worden er spullen afgegeven.)

Geldt voor u ook dat het geheel méér is dan de som der delen en dat dát juist datgene is wat een gemeenschap sterk maakt?

"Ik denk het wel. Überhaupt is het geheel altijd meer dan de som der delen. Dat geldt voor elke club, elke vereniging, dus ook voor ons. Je vult elkaar aan, iedereen heeft zijn zwakke en sterke kanten en dat geeft de meerwaarde aan zo'n gemeenschap. Hier is het geen groep individuen maar het is méér, óók omdat je de mogelijkheid hebt je eigen kwaliteiten volop te gebruiken. Dan kun je veel aan omdat je elkaar kunt aanvullen. Zo ben ik erg ingesteld op actie; dank zij mijn medebroeders heeft ook bezinning en contemplatie een plaats in mijn leven."

Deze actiebereidheid komt vanavond al erg goed van pas, want de meesten van de vluchtelingen zijn lekker gaan zwemmen in de *IJzeren Man* in Vught wat inhoudt dat Ad vanavond moet gaan koken. Boontjes? <

Bron: Overgenomen uit "In Gemeenschap" (blad van de Beweging van Barmhartigheid) – katern nr.2 – Verdieping in Barmhartigheid

Op reis naar de toekomst

Op 14 januari 2016 vertrokken er vijf zusters van de Congregatie naar Indonesië voor een werkbezoek. Voorafgaand aan het reisgebed, gaf Zuster Tine hen de volgende gedachtegang mee.

door Zuster Tine Vink

Beste Zusters Antonie, Wahyu, Theresianne, Augusta en Lisette,

In het voorwoord van het boek 'De wortels, de twijgen en de vruchten van de boom' staat het volgende: *'Het boek verwijst naar wat achter ons ligt, maar ook naar wat voor ons ligt. Vandaar dat ervoor is gekozen om het te laten verschijnen bij gelegenheid van ons Algemeen Kapittel in mei 2013, dat eveneens in het teken van de toekomst staat'.*

In het 'Kapittelboekje van 2013' staat in Besluit C 4 het volgende: *'Het Algemeen Kapittel vraagt het Algemeen Bestuur de plaats (waar in Indonesië) en de datum (2017 of 2021) van de zetelverplaatsing van het Algemeen Bestuur voor te bereiden. Belangrijke doelstelling hierbij is dat de positie van de Congregatie Dochters van Maria en Joseph als zijnde een congregatie van pauselijk recht behouden blijft'.*

Gezien genoemd besluit is het belangrijk dat er regelmatig werkbezoeken zijn naar onze congregatie in Indonesië.

Gezegd mag worden dat jullie vijven op werk- en toekomstbezoek gaan. Jullie gaan mede de grond rijp maken voor het mogelijk verplaatsen van onze Levensboom.

In het boek 'De wortels, de twijgen en de vruchten van de boom' staat een prachtige omschrijving van de Levensboom. Ik denk dat in dat hoofdstuk onze toekomst beeldend wordt afgeschilderd en verwoord.

Ik geef aan jullie en ook aan ons die hier blijven, de volgende citaten uit hoofdstuk 6 van het boek 'De wortels, de twijgen en de vruchten van de boom' mee.

De Levensboom is een krachtig symbool: de boom die leeft en leven geeft. Hij is de spiegel waarin wij ons leven kunnen beschouwen.

De grond is de plaats waar onze Levensboom staat. Twee dingen zijn van levensbelang: dat hij in goede grond staat en dat hij genoeg water krijgt. Een goede omgeving voor onze Levensboom is het Woord van God. Dat Woord van God is niet ver weg. Het is dichtbij.

De wortels. De grond kan nog zo goed zijn, als zijn wortels niet deugen, dan is het met onze Levensboom gedaan. Wortels vormen een finzinnig netwerk, dat ons met de grond verbindt: verbondenheid!

De stam van een boom rijst op uit zijn wortels, die hecht verbonden zijn met de grond. Altijd weer mooi om te zien, vooral wanneer zo'n boom veel heeft meegemaakt. Maar hij staat daar: getekend door het leven.

De twijgen zijn alleen vruchtbaar als ze onmiddellijk met de wijnstok verbonden zijn: "Blijf in Mij, zoals ik in jullie. Zoals een rank geen vrucht kan dragen uit zichzelf, maar alleen als hij blijft in de wijnstok, zo jullie evenmin als je niet blijft in mij" (Joh. 15,4).

Het loof, de bladeren van de boom, zijn sinds oeroude tijden geneeskrachtige kruiden. Ieder van ons is zelf zo'n blad, geroepen om genezend en helend aanwezig te zijn.

De vruchten worden gezien als genade. Wij dragen vrucht, wij dragen goede vrucht. Ook al overzien wij het niet, ja, al lijken wij onvruchtbaar, wij dragen vrucht uit Gods goede leven. Zit deze verbondenheid, die blijkt uit onze onderlinge verbondenheid, niet goed, dan zijn ook de vruchten niet goed, wat vroeg of laat zal blijken.

De Levensboom nodigt tot slot uit om erin te gaan staan en in haar ons eigen leven te lezen en te herlezen.

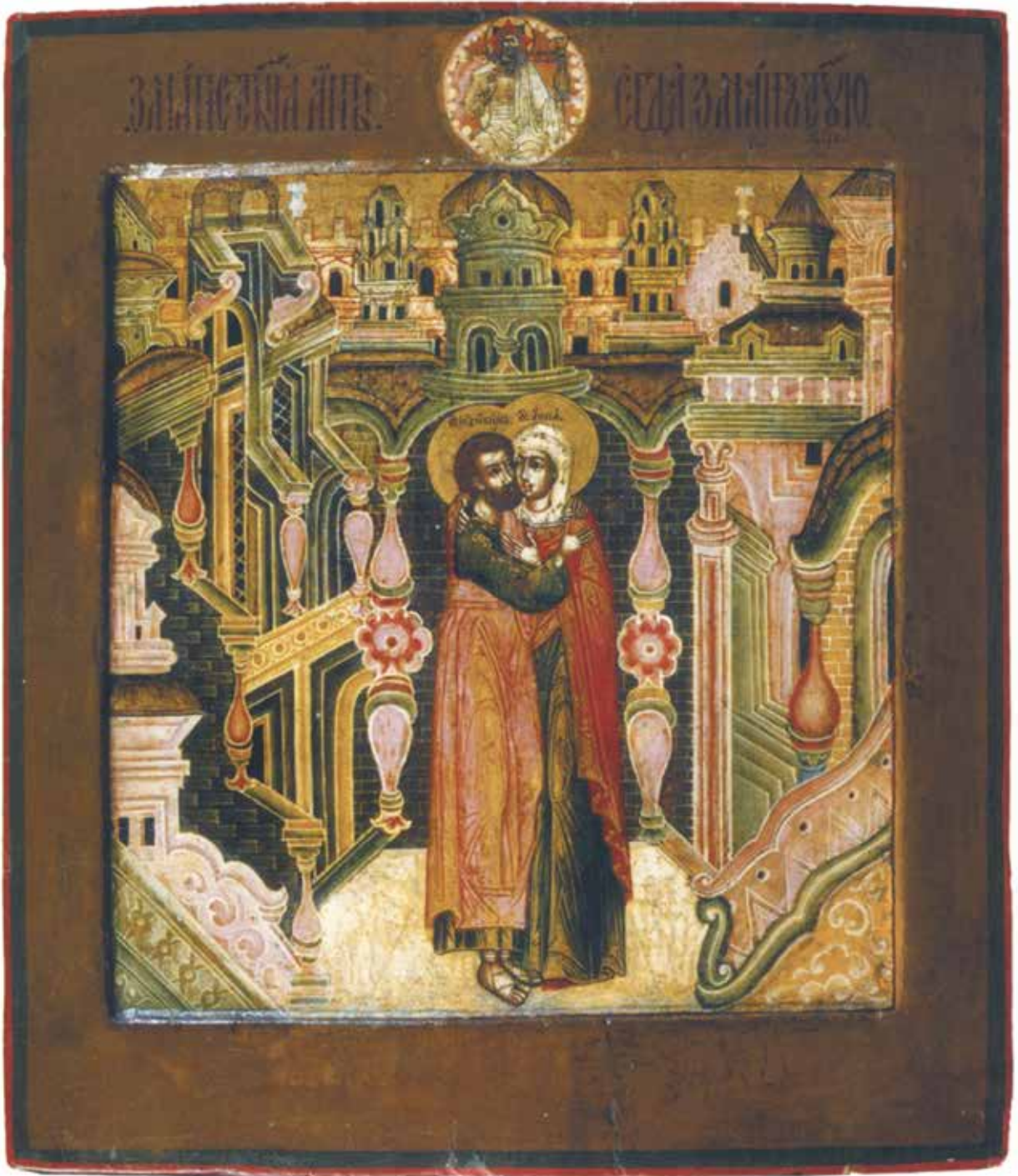
Wij wensen u vijven toe, dat de Levensboom tijdens uw werkbezoek en uw verblijf bij onze medezusters mag wortelen in onze gezamenlijke verbondenheid. <

*De Vincentiaanse liefde in de
spiritualiteit van de Dochters van
Maria en Joseph,
putri Maria dan Yoseph.*

In Omnibus Charitas – in alles de Liefde

Eind 17e eeuw – Centraal-Rusland

De conceptie van Anna

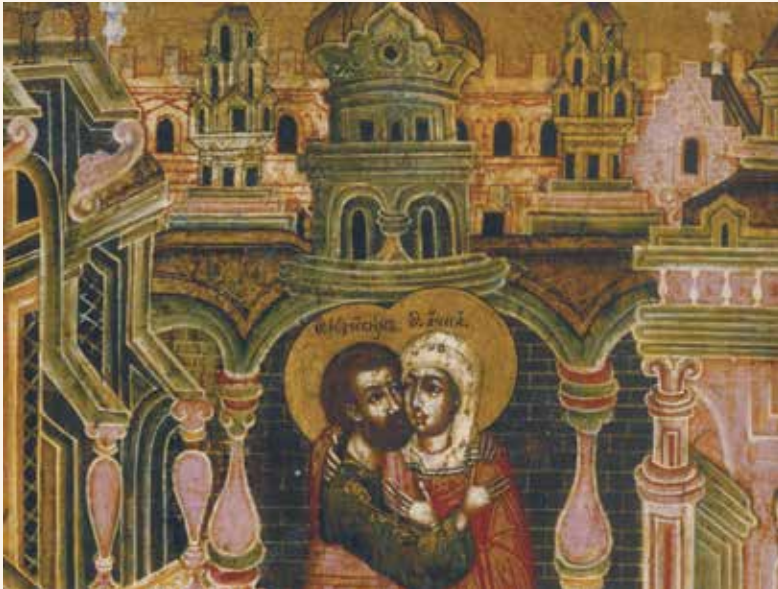
Het onderwerp van de conceptie van Anna kwam in de vroegchristelijke kunst op basis van de tekst van het proto-evangelie van Jacobus (2e eeuw) waarin de conceptie en geboorte wordt beschreven van de Heilige Moeder Gods.

De rechtvaardige Joachim en Anna, de toekomstige ouders van Maria, waren nog op late leeftijd kinderloos en hadden daardoor te maken met pesterijen.

Zij verlieten hun huis in Nazareth en gingen afzonderlijk van elkaar naar de woestijn om tot God te bidden voor een kind. Zij ontvingen beiden goed nieuws van een engel dat ze spoedig een dochter zouden krijgen en snelden naar de tempel van Jeruzalem om er gebeden en dank te zeggen. Zij ontmoetten elkaar weer bij de Gouden Poort van Jeruzalem.

In het icoon dat hier is afgebeeld, zien we hoe de rechtvaardige Joachim en Anna elkaar omhelzen. Ze zijn afgebeeld tegen een architectonische achtergrond die Jeruzalem symboliseert. De tempel wordt getoond als een rotunda met twee verdiepingen. Bovenin zien we de Heer der Heerscharen in een cirkel. <

43

Bron:

Uit: Iconen Meesterwerken van de Russische kunst door Olga A. Poljakova

Muren

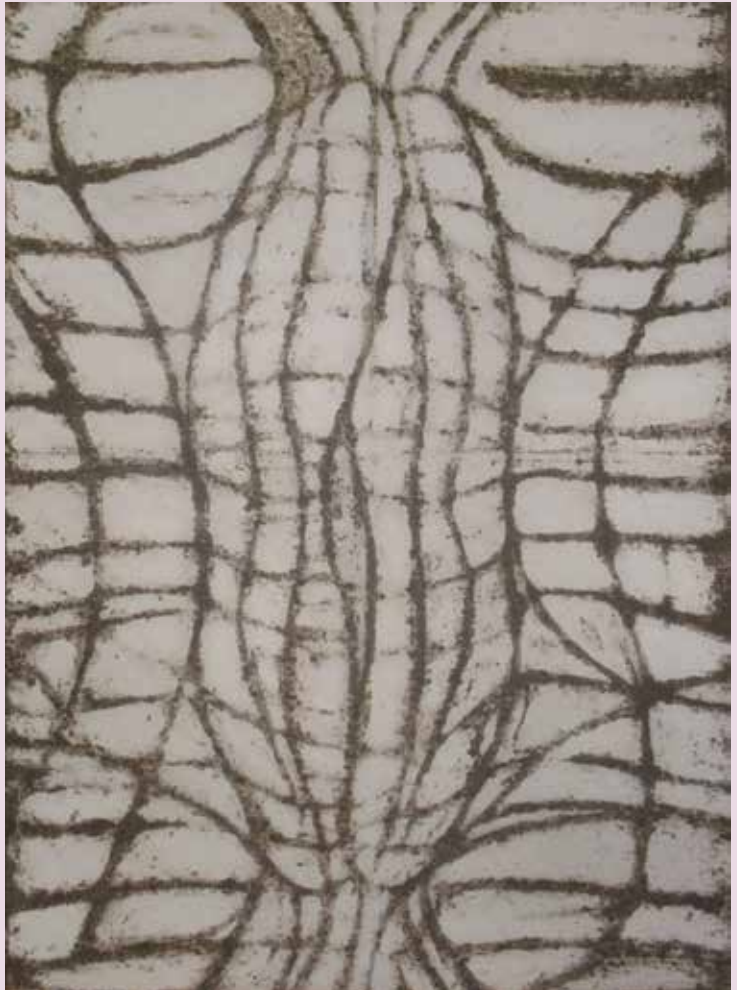
door Zuster Lisette Swanenberg

Op dit moment bouwen veel landen muren en afrasteringen om mensen buiten te houden. In onze geschiedenis zijn er al heel veel muren gebouwd.

De Chinese muur. Een verdedigingslinie van de rijken in de 7e eeuw voor Christus. Een muur van 6.300 km lang door het noorden van China. Er is tot op heden nog een term gangbaar in grote bedrijven. The Chinese Wall, gebruikt om de scheiding van bevoegdheden aan te duiden binnen overheidsorganen. Er bestaat een geheimhoudingsplicht binnen die organisaties.

Ik denk ook aan de Berlijnse Muur die de stad Berlijn jarenlang scheidde. De oostkant bleef wit en grijs. De westkant werd één groot schilderij van graffiti kunstenaars. De muur, het symbool van de Koude Oorlog.

Dan is er is ook de Klaagmuur van Jeruzalem. Een van de heiligste plaatsen van het Jodendom. En de Bijbel vertelt het verhaal van de muur van Jericho. Een onneembare stad op de Westelijke Jordaanoever. Hier gebeurde iets bijzonders. De stad werd zeven dagen omsingeld. En terwijl het volk juichte en er op

de hoorn werd geblazen vielen de muren om. Een groot wonder, waar nog jaren over werd gesproken. En, zo staat er geschreven, God verbood om iets mee te nemen uit de belegerde stad.

Muren uit de geschiedenis. Symbolen van macht en zelfverdediging. Veel zijn er gevallen, veel zijn er na jaren van strijd gesloopt. Maar muren zijn machtig, zo het schijnt. Nieuwe muren

van grote rollen prikkeldraad worden nu, in onze tijd weer opgeworpen, om vluchtelingen te weren, dicht bij huis, in het 'fort' dat Europa heet. Ik denk aan Jericho. Mochten wij met zijn allen op de hoorn kunnen blazen en juichen, net zo lang totdat het prikkeldraad smelt en de stenen uiteenvallen.

Willemijn Smeets schreef hier een lied over.

Muren – Willemijn Smeets

We hebben een muur gebouwd in Berlijn
om mensen binnen te houden.
We hebben een muur in China gebouwd
om mensen buiten te houden.
En tussen de Korea's is een muur gebouwd
om ieder op zijn eigen helft te houden.
Ja, zo bouwen we muren, dat blijven we doen.

In Israël hebben we een muur gebouwd
om Palestijnen buiten te houden
Tussen Amerika en Mexico is een hek
neergezet
om Mexicanen in Mexico te houden.
In Belfast is er een muur gebouwd
om gelovige mensen te scheiden.
Ja, zo bouwen we muren, dat blijven we doen.

En we blijven maar bouwen, muurtje hier,
muurtje daar.
Zo houden we iedereen mooi uit elkaar.
En gaan ergens mensen als beesten te keer,
dan zetten we daar toch een nieuw muurtje
neer.

De Chinese muur is nu een attractie
waar toeristen een kaartje voor kopen.
De muur in Belfast schreeuwt nu love &
peace,
dat doet een mens toch weer hopen.
Wat wordt nu de volgende plek
waar mensen geld komen verkwisten;
de Berlijnse muur werd in brokjes verkocht
aan de toeristen.

Waar vroeger geen weldenkend mens wilde zijn,
daar gaan wij nu heen met de bus of de trein.
Toeristen verdringen de pijn en oud zeer
en al gauw is zo'n muur dan geen scheidings-
wand meer.

Waar vroeger de grens van de vrijheid was,
een educatief dagje uit voor de klas.
En komen er dan geen toeristen meer,
Dan zetten we daar toch een nieuw muurtje
neer.

Zelfs in het dorp waar ik woon, staat een hek,
zo hoog, wel tot aan de bomen.
Het staat rond kamp Vught, in de oorlog ge-
bouwd,
Daar kun je nu ook nog komen.
We maken musea van iedere muur,
om verhalen in ere te houden.
Toch blijven we overal koppig en bang, muren
rond bouwen.

En we blijven maar bouwen, muurtje hier,
muurtje daar.
Zo houden we iedereen mooi uit elkaar.
En gaan ergens mensen als beesten tekeer,
dan zetten we daar toch een nieuw muurtje neer.

Ik denk dat het bouwen van ons pas ophoudt,
als ieder een muurtje om zichzelf heeft gebouwd.

Religieuzen zijn uit ons straatbeeld verdwenen. Dat betekent niet dat ze ook gestopt zijn met werken in de maatschappij. Weliswaar niet meer in groten getale zoals vroeger, maar toch. De zending is onlosmakelijk met religieuzen verbonden. Zij willen Zijn liefde uitdragen tot de laatste snik.

Religieuzen in Nederland anno nu

Zuster Corrie en het vakantiehuis

door Brigitte Lutters en Zuster Veronie Franken

In december 2010 nam Zuster Corrie van Boxtel officieel afscheid van Heikant – Quijnstok. Ruim 18 jaar lang maakte zij deel uit van de parochie en de Norbertijnse gemeenschap van 'De Schans' in Tilburg. Zij was daar verantwoordelijk voor het huishouden, maar daarnaast was zij na sluitingstijd van het parochiesecretariaat en in de weekenden, degene die ervoor zorgde dat de parochie bereikbaar bleef, zodat mensen te woord gestaan konden worden.

Na een val in 2008 was zij tot een aantal zaken niet meer in staat en dat leidde er toe dat zij met pijn in haar hart afscheid moest nemen van de Norbertijnen.

In al die jaren verbleef zij vijf dagen per week in Tilburg en twee dagen per week in het Moederhuis in 's-Hertogenbosch. Nu zou ze fulltime gaan wonen bij haar medezusters. Voor Zuster Corrie was dit een hele overgang. Stil zitten is niets voor haar. Naast het vele wandelen en fietsen wat ze deed, ging ze op dinsdagmiddag koffie schenken in het zaaltje bij de Sint-Lucaskerk, maar ze zocht meer, een nieuwe uitdaging.

Het toeval wilde dat net in die tijd – met de toen nog op handen zijnde ontvlechting van de congregatie met Sint Jozefoord – er uitgekeken werd naar iemand vanuit de congregatie, die het op zich wilde nemen om het vakantiehuis steeds tiptop in orde te maken voor gasten. En dus gaat Zuster Corrie,

Zuster Corrie van Boxtel

sinds 2011, samen met Regina Kazmierczak (medewerkster Moederhuis) dan ook elke donderdag, wanneer er gasten verwacht worden, naar Nuland om daar het vakantiehuis klaar te maken. Zij zorgen er samen voor dat het schoon is, dat de bedden opgemaakt zijn en de voorraad is aangevuld. Kortom, zij doen er alles aan, om het de vakantiegangers naar de zin te maken. De tuin wordt ook niet vergeten, maar daar zorgt de tuinman, Louis Firing, voor.

Voor Zuster Corrie was, en is, de zorg voor het vakantiehuis heel belangrijk. Daarvoor is zij verantwoordelijk en dat voelt ook zo. Zij hoopt dat ze dit nog vele jaren, samen met Regina, mag blijven doen.

Het vakantiehuis van de Congregatie DMJ

Aan de rand van het landgoed 'Duyn en Dael' te Nuland – eigendom van de heer en mevrouw Ras – stond een grote villa die onder de oorlog van 1940 – 1945 werd gebombardeerd. De familie Ras was dakloos en vond een gastvrij onderkomen in het dorp bij de zusters van het St. Martinushuis in de Kerkstraat. Daar kwamen zij onder de indruk van de goede zorgen van de zusters, niet alleen voor henzelf, maar ook voor alle mensen die daar woonden. Omdat het landgoed 'Duyn en Dael' wegens zijn uitgestrektheid niet meer voldoende onderhouden kon worden, schonk de familie Ras dit landgoed in 1946 aan de congregatie. Wel onder de voorwaarde dat mijnheer en mevrouw Ras (zij hadden geen kinderen) en ook mijnheer Lutkie die als huisvriend bij de familie Ras inwoonde, tot aan hun dood door de congregatie verzorgd en zo nodig verpleegd zouden worden. Een andere voorwaarde was dat het landgoed gebruikt zou worden voor een liefdewerk, in het bijzonder voor kinderen. (Dat is gerealiseerd met de kinderboerderij). Ze lieten voor zichzelf een eenvoudige bungalow bouwen 'De Toevlucht'.

In 1961 overleed mevrouw Ras, (haar meisjesnaam was Van den Eerenbeemt, zij was een tante van zuster Alphonse van den Eerenbeemt). Haar echtgenoot stierf in 1963. Wouter Lutkie werd de laatste jaren van zijn leven verpleegd in Sint Jozefoord en overleed in 1968. Alle drie liggen ze begraven op het kloosterkerkhof te Nuland.

Bungalow 'De Toevlucht' kreeg later de bestemming 'vakantiehuis', maar in 1989 wordt het huis helemaal afgebroken en opnieuw opgebouwd, zoals we het vandaag de dag

Villa van de familie Ras op landgoed Duyn en Dael te Nuland

kennen. Eind 2010 werd het huis van binnen gerenoveerd.

Jarenlang heeft Zuster Leonarda de verantwoording gedragen voor het vakantiehuis en liepen de reserveringen via haar. Inmiddels zijn haar taken overgedragen en is Ellen Romme verantwoordelijk voor de reserveringen van het vakantiehuis.

En omdat er inmiddels steeds minder Zusters DMJ gebruik van maken en het vakantiehuis dus geregeld leeg staat, mogen met ingang van 2016 ook de zusters van andere Congregaties, die in Sint Jozefoord wonen, er gebruik van maken.

Bungalow 'De Toevlucht' van de familie Ras op het landgoed Duyn en Dael.

Huidig vakantiehuis

Geboren op
20 september 1924
te Heeten

Overleden in Sint Jozefoord
te Nuland
op 30 november 2015
Zij was 64 jaar onze
medezuster.

Zuster Andrea Wichers Schreur

Op 30 november 2015 overleed Zuster Andrea. Het was een koude en winderige novemberdag. Zij is gestorven zoals ze geleefd heeft, rustig en met grote overgave. Ook dankbaar voor wat er voor haar gedaan werd met liefde en respect.

64 jaar geleden trad ze in bij de Congregatie DMJ. Ze kwam uit een gezin met 15 kinderen en wist van aanpakken. In het gezin was de regel: Thuis leren werken en het pas daarna in de praktijk gaan brengen in een gezin waar hulp nodig is. Na haar professie heeft ze gewerkt in Doesburg. In Best was zij lange tijd portierster en had zij de zorg voor bezoekers en de ontvangst van gasten. Ook in het Moederhuis is zij tot 1952 portierster geweest en zorgde zij voor vele huishoudelijke taken op het internaat van kweekschool Concordia.

Van Zuster Andrea kunnen we zeggen dat zij graag zorgde voor haar medezusters en voor de taken waarvoor zij gevraagd werd. Zij was altijd rustig en blij. Goedmoedig ging ze haar weg. Een evenwichtige en eenvoudige vrouw met een groot hart. Voor zichzelf had ze niet veel nodig maar ze was blij met mooie en soms onverwachte dingen die zij kreeg.

In 1979 is Zuster Andrea naar Sint Jozefoord gegaan en werkte daar nog een groot aantal jaren in de zorg voor de huishouding en later alleen nog in haar eigen groepje. Hier had ze ook een eigen kamertje waar zij kon naaien. Haar naaimachine was een heel waardevol bezit, maar die stond ten dienste van anderen; een rok korter maken, een ritssluiting vervangen, een naad dicht stikken, en zoal meer. Zuster Andrea wist er weg mee.

Toen haar krachten afnamen ging zij wat meer deelnemen aan activiteiten waar minder energie voor nodig was. Zuster Andrea was vaak in de kapel te vinden bij het ochtendgebed, de eucharistieviering of tijdens het bidden van het rozenhoedje. Ook in de stilte van haar kamer heeft zij veel gebeden.

Zij ging met enige regelmaat en veel plezier bij haar familie op bezoek, waar Zuster Vera haar graag bij ondersteunde,

beiden kwamen immers uit hetzelfde dorp. Zuster Andrea was een gezelschapsmens en bleef nog heel lang hulpvaardig bij het koffie schenken of het afruimen van de tafel.

Dankbaar was zij voor alles wat ze aan zorg en hulp mocht ontvangen, een zuster, een persoon die vanuit innerlijke vrede, rustig en vredevol heeft geleefd.

Nu zij gestorven is, willen wij uit haar naam iedereen bedanken voor alle goeds, maar in het bijzonder spreken we dank uit aan diegenen die haar hebben verzorgd en verpleegd tot het einde toe.

Zuster Andrea, wees een voorspreekster voor ons in de hemel, moge de vrede die al in je leefde nu jouw volledige deel zijn.

Zusters van de Congregatie

49

*“Wij stellen onze hoop op de Heer.
Om Hem is ons hart van vrede en vreugde vervuld”*

AGENDA

UITGAANSTIPS

Een wonderlijke klim (*klim op de Sint Jan naar de tijd van Bosch*)

Met eigen ogen, van dichtbij, de prachtige beelden hoog bovenin de kathedraal aanschouwen? Op 25 meter hoogte staan er op de Sint-Jan zesennegentig prachtige luchtboogbeelden uit natuursteen gehouwen. Fabeldieren, muzikanten, draken, potsenmakers (grapjassen) en monsters, die niemand normaliter kan zien. Waan uzelf in vervlogen tijden en ervaar met ons de middeleeuwen.

Tijdens de vijfhonderdste sterfdatum van Jeroen Bosch krijgt u deze unieke, eenmalige kans, om door de dakgoten van de Sint-Jan te wandelen. Geniet van een exclusief en adembenemend uitzicht over de stad en natuurgebied het Bossche Broek. Van 5 maart t/m 30 oktober, alle dagen van de week (met uitzondering van maandag) van 10.30 uur tot 17.00 uur. Op maandag van 13.30 uur tot 17.00 uur. Kaartjes € 7,- per persoon, verkrijgbaar bij de Kringbalie Parade 073-6135098 of via www.eenwonderlijkeklim.nl

Tentoonstelling over Franciscus van Assisi

Van 5 maart t/m 5 juni 2016 is in het Museum Catharijneconvent de tentoonstelling *Franciscus* te zien. De tentoonstelling begint met een uitgebreide kennismaking met Franciscus. U maakt kennis met zijn veelzijdigheid. Zo was Franciscus een man met overweldigend charisma, een bijzondere natuurliefhebber, een wonderdoener en een gevierd prediker, voor wie zelfs de vogels uit de bomen kwamen.

Museum Catharijneconvent, Lange Nieuwstraat 38, 3512 PH Utrecht. www.catharijneconvent.nl

Kruidentuin bezoeken bij het Museum voor Religieuze Kunst (MRK) te Uden

Een goed bewaard geheim is de binnen de muren van het kloostercomplex gelegen artsenuijthof. Deze kruidentuin is ruim dertig jaar geleden aangelegd als middeleeuwse 'cruydhof': een strak ingedeelde tuin met verschillende bedden die omgeven worden door paadjes.

De Udense kloostertuin omvat vier afdelingen waarin ruim 150 soorten planten staan. Naast de geneeskrachtige planten, waar de kruiden naar hun werking bij elkaar zijn geplaatst, zijn er aparte bedden voor keukenkruiden, verfstofplanten en zeldzame inheemse gewassen.

Van maart tot oktober zijn er elke donderdagmiddag vrijwilligers aan het werk in de artsenuijthof. Zij onderhouden de tuin en vertellen u graag en met trots meer over gewassen die er staan.

Entree: Volwassenen € 6,00. Gratis entree voor Vrienden van het Museum voor Religieuze Kunst. Bezoekadres: Veghelsedijk 25, 5401 PB UDEN.

Tel: 0413 26 34 31 E-mail: info@museumvoorreligieuzekunst.nl

LEESTIPS

Hoe het komt dat het met Pasen altijd Pasen is

Mensen ervaren elke dag, wat de dag is. Elke keer komt na een nacht de zon (verstopt achter wolken of zo helder als wat) weer voor de dag, de dageraad. Je staat ervan te kijken hoe vlug dat gaat. Een nieuwe dag is begonnen. En al is niet elke dag hetzelfde; de dag begint en de dag eindigt.

'Hoe het komt dat het met Pasen altijd Pasen is', is een gang door een jaar van dagen, aan de hand van een volkenkundig onderlegde Brabander, die tegelijk een rasverteller is. Persoonlijke elementen, toegevoegd aan algemene wetenswaardigheden, maken het verhaal bijzonder. Het is ronduit spannend om te lezen hoe de schrijver **Willem Iven** (1933-2009) oude tradities nog ervaren heeft, of minstens eraan geroken en hoe hij ermee omging in zijn (dagelijks) leven.

€ 16,95 ISBN10 9055123498

COLOFON

**Vijfenveertigste jaargang,
Nummer 1,
Maart 2016**

De Heeriaan is een uitgave van de Congregatie Dochters van Maria en Joseph (Zusters van de Choorstraat). Het blad verschijnt viermaal per jaar in de maanden maart, juni, september en december en wordt in een oplage van 500 exemplaren onder relaties verspreid.

Redactie:

Brigitte Lutters (hoofdredactie)
b.lutters@congregatiedmj.nl
(073) 6904 623 (rechtstreeks)

Zuster Veronie Franken
v.franken@cdmj.nl

Zuster Til Lagerberg
t.lagerberg@cdmj.nl

Anne-Marie Coopmans
archieff@congregatiedmj.nl

Ton Vogel
vogel-bots@home.nl

**Kopij voor de volgende
Heeriaan uiterlijk inleveren op
25 april 2016.**

**De zomereditie ligt rond
15 juni op uw deurmat.**

KIJKTIPS (DVD)

De Camino. Op weg naar Santiago de Compostella

Deze (dubbel)dvd laat zien wat de Camino zo bijzonder maakt voor duizenden pelgrims van over de hele wereld. We horen meer over de geschiedenis van de tocht, we zien de vele bezienswaardigheden langs de route en leven mee met bijzondere ontmoetingen onderweg. Ook is te zien hoe de aard van de pelgrimstocht in de loop der jaren is veranderd. Veel hedendaagse lopers hebben geen religieuze motieven meer, maar gaan voor de spirituele ervaring, het avontuur of de prestatie.

Op de dvd staan de volgende programma's: Vijfdelige documentaire waarin presentator Wilfred Kemp diverse pelgrims volgt tijdens hun tocht en hen verwelkomt aan het eindpunt in Santiago, een documentaire van Roel Oostra waarin journalist/socioloog Herman Vuijsje wordt gevolgd tijdens zijn pelgrimstocht van Amsterdam naar Santiago de Compostela.

€ 19,50

LUISTERTIPS (CD)

Eeuwige hier nu. Vijftig psalmen vrij

In zijn boek 150 Psalmen vrij heeft Huub Oosterhuis de oudste levensliederen van onze beschaving in het hart geraakt en met zijn dichterziel getransfigureerd tot nieuwe grote liederen. Minstens de helft daarvan is inmiddels getoonzet. In deze cd-box zijn vijftig vrije psalm composities van Antoine Oomen bijeengebracht, meest gezongen door diens eigen koor. Een deel verscheen al eerder, verspreid over andere cd's; een deel - 20 psalmen - is nu voor het eerst op cd te horen. Uitgevoerd door: Koor voor nieuwe Nederlandse religieuze muziek o.l.v. Antoine Oomen - Piano: Roland Aalbers.

€ 24,95

De humor van Godfried Bomans & Simon Carmiggelt

Godfried Bomans (1913 - 1971) en Simon Carmiggelt (1913 - 1987) samen op één (2cd) luisterboek, dat is niet eerder gebeurd. Ze waren beiden schrijvers van de korte baan: sprookjes, krantencolumns - Kronkels noemde Carmiggelt ze - satires en teksten voor het cabaret. Carmiggelt en Bomans lazen veelvuldig voor uit eigen werk op avonden in het land, op radio en tv en op grammofoonplaat. Op dit luisterboek hoort u een keur van opnamen van deze voordrachten. Tien ervan zijn nooit eerder op geluidsdrager verschenen. Ze zijn soms hilarisch, dan weer ingetogen.

€ 12,95

